

Omvärldsanalys

Trender, analyser och bedömningar
gällande utvecklingen på området
hedersrelaterat våld och förtryck

Nationellt centrum | mot hedersrelaterat våld och förtryck

Länsstyrelsen
Östergötland

Titel: Omvärldsanalys. Trender, analyser och bedömningar gällande utvecklingen på området hedersrelaterat våld och förtryck

Författare: Jenny Nilsson Folke; Lovisa Granath

Diarienummer: 3058-2025

Utgivningsår: 2025

Förord

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH) har i uppdrag att stödja och bidra till ett strategiskt, förebyggande och kunskapsbaserat arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck på nationell, regional och lokal nivå. Målet är att hedersrelaterat våld och förtryck, oavsett uttrycksform, ska upphöra. För att samhället ska nå framgång i detta arbete är det viktigt att det utgår ifrån en solid kunskapsbas. NCH:s systematiska omvärldsarbete är ett sätt att införskaffa aktuell och relevant kunskap på ämnesområdet och ett led i centrumets uppdrag att undersöka utvecklingen av samhällets insatser på området.

Föreliggande rapport syftar till att ge en samlad bild av utvecklingen gällande politik- verksamhets- och kunskapsområdet hedersrelaterat våld och förtryck under perioden november 2023 till och med december 2024. Rapporten beskriver och analyserar utvecklingen inom fyra samhällsområden: samhällsdebatt och politik; lagstiftning och rättspraxis; myndigheters uppdrag och arbete samt forskning och andra studier. Förhoppningen är att omvärldsanalysen kan ge yrkesverksamma som arbetar med frågor som direkt eller indirekt rör hedersrelaterat våld och förtryck uppdaterad kunskap gällande utvecklingen på området, för att de därmed bättre ska kunna förutsäga och agera på förändringar och uppkomna behov.

Rapporten är ett resultat av den omvärldsbevakning och analys som bedrivits av ett antal medarbetare vid Enheten för utredning och analys och Enheten för stöd och samverkan, vid NCH.

Linköping, den 14 februari 2025

Isak Hjortzberg

Enhetschef, Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck

Innehåll

FÖRORD	3
SAMMANFATTNING	6
Politisk arena	6
Lagstiftning och rättspraxis.....	7
Myndigheters uppdrag och arbete	7
Kunskapsproduktion.....	8
INLEDNING	10
Begrepp och begränsningar	11
OMVÄRLDSTRENDER	12
POLITISK ARENA	12
Hedersrelaterat våld och förtryck fortsatt prioriterat i regeringens jämsköldhetspolitik	12
Förstärkt oenighet gällande hedersbegreppet och huruvida hedersrelaterat våld ska särskiljas från annat våld	14
Hedersrelaterat våld och förtryck kopplas till migrations- och integrationspolitiken med fokus på "svenska värderingar"	16
LAGSTIFTNING OCH RÄTTSPRAXIS	19
Fortsatt tilltro till ny lagstiftning som verktyg för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck	19
Förstärkt fokus på att förhindra bortföranden med hedersmotiv	22
Långsam utveckling av rättspraxis och begränsat genomslag för lagstiftningen	25
MYNDIGHETERS UPPDRAG OCH ARBETE	27
Bristande förutsättningar för socialtjänstens stöd till utsatta.....	28
Uppmärksamhet på brister i det förebyggande arbetet, i synnerhet gällande förskolans arbete mot hedersnormer	32
Flera nya uppdrag med inriktning mot nyanlända och utanförskapsområden	37
KUNSKAPSPRODUKTION	39
Vanligt med uppdrags- och utvärderingsforskning på området.....	39

Flera uppdrag i syfte att få en lägesbild av utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck	41
Fördjupad kunskap om psykisk ohälsa, multiutsatthet och särskilt utsatta grupper	43
Fortsatt betoning i forskningen på den egna förståelsen och komplexitet	45
AVSLUTANDE DISKUSSION.....	47
REFERENSER.....	51

Sammanfattning

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH) bedriver sedan år 2023 en systematisk omvärldsbevakning som omfattar fyra olika samhällsområden. Centrumet har en löpande bevakning av samhällsdebatt och politik; lagstiftning och rättspraxis; myndigheters uppdrag och arbete samt forskning och andra studier i frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck (HRV). Omvärldsarbetet är en del av NCH:s förordningsenliga uppdrag att regelbundet undersöka utvecklingen av samhällets insatser på området.¹ Vidare utgör omvärldsarbetet en förutsättning för NCH:s strategiska och kunskapsbaserade arbete kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck.

NCH gör årligen en analys och summering av omvärldsbevakningen i syfte att beskriva och bedöma utvecklingen gällande frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck. I denna rapport redovisas analysen av bevakningar som sträcker sig från november 2023 till och med december 2024. Omvärldsanalysen är ett viktigt bidrag då den ger en samlad bild av utvecklingen gällande politik- verksamhets- och kunskapsområdet hedersrelaterat våld och förtryck. Rapporten gör dock inte anspråk på att vara heltäckande och bygger inte på en egen empiriinsamling utan är en metaanalys av de underlag som finns på området.

Politisk arena

NCH konstaterar att hedersrelaterat våld och förtryck är fortsatt prioriterat inom regeringens jämställdhetspolitik. Detta är tydligt i regeringens åtgärdsprogram, där arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck är ett av fyra utvecklingsområden. Stärkt stöd till barn och unga som upplever våld, inklusive barn som förs utomlands i hederskontexter, är ett annat utvecklingsområde. Vidare syns områdets prioritet i det antal uppdrag som har tilldelats myndigheter under bevakningsperioden. Samtidigt ser NCH att de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna för arbetet i nuläget delvis är oklara. NCH kan också konstatera att det under bevakningsperioden framträtt ett tydligare fokus på att särskilja hedersrelaterat våld och förtryck från andra former av våld och framhäva dess särart. Detta är synligt inte minst i regeringens förslag om att införa ett sjunde jämställdhetspolitiskt delmål som specifikt rör hedersrelaterat våld och förtryck, vilket skiljer sig från förslaget från den utredning som var satt att utreda frågan samt inställningen hos majoriteten av remissinstanserna.

¹ Förordning (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck § 3 pt 7.

Det finns en utveckling på området, som pågått under en längre tid och som bedöms ha förstärkts under bevakningsperioden, där arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck knyts till migrations- och integrationspolitiken. Detta görs bland annat genom att särskilja hedersnormer och hedersrelaterat våld och förtryck från ”grundläggande värderingar i det svenska samhället”. Detta är synligt i såväl utredningar som i utspel och debattinlägg och NCH bedömer att det finns en relativt bred samsyn kring detta inom regeringsunderlaget, även om det också hörs kritiska röster från flera håll gällande politikens centrering kring ”svenska värderingar”.

Lagstiftning och rättspraxis

En utveckling som påbörjats under tidigare år och som har varit stadigvarande under bevakningsperioden, är en stark tilltro till lagstiftning som verktyg för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och en ambition att göra lagstiftningen så heltäckande som möjligt i detta avseende. Under år 2024 har flertalet olika utredningar tillsatts och avrapporterats där ny lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck nämns på olika sätt i direktiven och utredningsförslagen. En annan tydlig utveckling under bevakningsperioden är ett förstärkt fokus på att förebygga och förhindra bortföranden med hedersmotiv. Denna utveckling var synlig även under föregående år men bedöms ha förstärkts under år 2024, inte minst genom införandet av ett utvidgat utreseförbud för barn i juni 2024. Angelägenheten att förhindra bortföranden med hedersmotiv har också uppmärksammats genom nya domar och utredningar såväl som i medierapporteringen. Det har blivit tydligt under bevakningsperioden att även om utreseförbudet anses vara ett bra verktyg som nu förmår adressera fler fall av skadliga utlandsvistelser, är det inte alltid som det förhindrar att barn förs utomlands, vilket påkallar behovet av ytterligare åtgärder på området.

Trots den stora tilltron till lagstiftande åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, är det tydligt under bevakningsperioden att själva tillämpningen av lagstiftningen går relativt långsamt. Det saknas fortfarande vägledande domar för flera av de nya lagrum som tillkommit på senare år, såsom barnnäktenskapsbrott, utreseförbud och hedersförtryck. Det har endast kommit en prejudicerande dom från Högsta domstolen under bevakningsperioden. Denna handlar om hur risken för att en förälder för barnet utomlands ska värderas vid beslut om umgänge med barn.

Myndigheters uppdrag och arbete

Flera rapporter har under det senaste året konstaterat brister och utmaningar i socialtjänstens arbete mot hedersrelaterat våld och

förtryck. Det handlar både om brister i hanteringen av ärenden samt bristande organisatoriska och rättsliga förutsättningar. Detta framgår i underlag från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Jämställdhetsmyndigheten och i Inspektionen för vård och omsorgsanalys (IVO) riktade tillsyn på området. Även forskningsstudier som publicerats under bevakningsperioden pekar på dilemman och brister i yrkesverksammars bemötande av utsatta. Studier visar även att socialtjänsten har utmaningar med relativt lågt förtroende och svårigheter att nå alla grupper i samhället, vilket riskerar att påverka arbetet med hedersvåldsutsatta.

Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck kräver samhällets samlade förmåga, då det behövs insatser från olika aktörer och i olika skeden. samarbete på flera nivåer. Att det förebyggande arbetet gällande hedersrelaterat våld och förtryck inte är tillräckligt effektivt och systematiskt har också uppmärksammats under bevakningsperioden. Bland annat finns inte beslut och strategier gällande det förebyggande arbetet på lokal nivå i tillräckligt stor utsträckning vilket blir tydligt i granskningar av förskolans arbete med hedersnormer. Detta har lett till ökad uppmärksamhet och krav på åtgärder från politiskt håll.

Under bevakningsperioden har en rad förebyggande uppdrag lämnats till myndigheter, bland annat uppdrag som handlar om att kartlägga och utveckla stödmaterial. NCH noterar även att det tilldelats flera regeringsuppdrag med fokus på att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck med inriktning mot SRHR-frågor² och med fokus på nyanlända och utanförskapsområden. Precis som redogjordes för under rubriken ”politisk arena”, görs det i direktiven för dessa uppdrag en koppling till grundläggande värderingar i det svenska samhället.

Kunskapsproduktion

NCH bedömer att det under bevakningsperioden varit relativt vanligt förekommande med uppdrags- och utvärderingsforskning på området. Det vill säga att myndigheter och andra organisationer beställer forskning utifrån vissa givna ramar – det handlar ofta om kortare insatser och mer styrda uppdrag än mer traditionell forskning. Det har också publicerats några vetenskapliga publikationer i form av artiklar och avhandlingar under bevakningsperioden. Gemensamt för flera av de vetenskapliga bidragen är att fokus för studierna är den egna förståelsen av hedersrelaterade fenomen hos personer som lever i en hederskontext. Genom att belysa den egna förståelsen hos intervjupersonerna lyfts också komplexiteten i hedersbegreppet och hedersrelaterade fenomen fram i flera av dessa studier. Bevakningsperioden har också inneburit en

² Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

viss kunskapsproduktion som specifikt har belyst psykisk ohälsa, multiutsatthet och särskilt utsatta och sårbara grupper kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck, såsom personer med funktionsnedsättning och hbtq-personer³.

En kunskapslucka på området som är framträdande är bristen på kunskap om omfattningen av utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck dels i befolkningen i stort, dels i olika grupper. Behovet av att få en lägesbild av utsattheten på området är tydligt i flera av regeringsuppdragen från bevakningsperioden.

Avslutningsvis bedömer NCH att det finns ett stort behov av att utveckla en bredare forskningsbas med olika disciplinära utgångspunkter som, i stället för att fokusera på begreppsliga skiljaktigheter, sätter ljuset på de olika sätt som hedersrelaterad utsatthet kan ta sig uttryck och hur yrkesverksamma bäst kan förebygga, upptäcka och agera mot detta. Likaså behöver fokuset kring särskilt utsatta och sårbara grupper som till viss del skett under bevakningsperioden att fördjupas och breddas framöver. Sammantaget kan detta utgöra steg i att skapa ett kunskapsbaserat och starkt arbete för att säkerställa att ingen ska behöva leva med hedersrelaterad utsatthet.

³ Hbtq är samlingsnamn för homosexuella, bisexuella, transpersoner och personer som identifierar sig med queera uttryck och identiteter.

Inledning

Föreliggande omvärldsrapport utgör NCH:s beskrivning och bedömning av utvecklingen gällande frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck under perioden november 2023 till och med december 2024.

Rapporten bygger på den modell för systematisk omvärldsbevakning som tagits fram och implementerats på NCH. Modellen innebär att centrumet har en löpande bevakning av fyra samhällsområden; samhällsdebatt och politik; lagstiftning och rättspraxis; myndigheters uppdrag och arbete samt forskning och andra studier. I modellen ingår att det varje år görs en analys av de bevakningar som samlats in under året. Under slutet av 2023 genomfördes en intern pilotomgång av omvärldsanalysen. Pilotomgången låg till grund för den mer omfattande analys som genomfördes under slutet av 2024 och som utmynnat i denna rapport.

Den omvärldsbevakning och analys som bedrivs vid NCH utgör ett led i centrumets arbete för att fullgöra sitt förordningsenliga uppdrag att regelbundet undersöka utvecklingen av samhällets insatser på området.⁴ Vidare utgör omvärldsarbetet en förutsättning för NCH:s strategiska och kunskapsbaserade arbete kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck.

Analysprocessen har involverat de medarbetare som arbetar med den löpande omvärldsbevakningen och har pågått under sex veckors tid under november och december 2024. I analysprocessen har tre olika verktyg för omvärldsanalys använts. Analysprocessen inleddes med en omvärldsintervju då medarbetarna identifierade de viktigaste händelserna på respektive bevakningsområde under aktuell period. I steg två gjordes en effekt- och osäkerhetsanalys i syfte att sortera ut vilka trender som har stor respektive liten betydelse och vilka trender som är säkra respektive osäkra. Den vägledande frågeställningen kopplat till detta steg var vilka händelser och skeenden från bevakningsperioden som kan komma att påverka området på tre års sikt. Därefter genomfördes en så kallad Gap-analys som syftar till att analysera vilken handlingsberedskap en organisation har i relation till prioriterade trender. I detta avseende var frågeställningen vilka trender på HRV-området som kan komma att påverka NCH framöver.

Föreliggande rapport är en redovisning av den analys som genomfördes i de första två stegen.

⁴ Förordning (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck § 3 pt 7.

Begrepp och begränsningar

Rapporten baseras på den bevakningsperiod som sträcker sig från november 2023 till och med december 2024. I de fall hänvisning görs till bevakningsperiod i rapporten så är det denna tidsperiod som avses. I några fall har exempel tagits med som ligger något innan eller något efter bevakningsperioden. Detta görs utifrån en bedömning av relevans för den utveckling som redovisas.

Rapportens omvärldsanalys avgränsas till de områden där centrumet har en löpande bevakning (se ovan). Civilsamhällets arbete ingår i nuläget inte i den systematiska omvärldsbevakningen. Huvudfokus är på uppdrag och arbete på nationell nivå men ett fåtal lokala exempel, i de fall de fått nationell uppmärksamhet, omnämns i rapporten.

Rapporten bygger på de bevakningar som medarbetarna har fångat upp i sin löpande omvärldsbevakning. Den gör inte anspråk på att vara heltäckande.

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck förkortas i förekommande fall till NCH.

Hedersrelaterat våld och förtryck förkortas HRV. NCH använder sig av regeringens definition av vad hedersrelaterat våld och förtryck är. För en beskrivning se www.hedersfortryck.se

De definitioner av trender, tendenser och händelser som används i rapporten bygger på Genf och Laurents bok "Omvärldsanalys i praktiken".⁵ En *trend* utgör en långsiktig förändring i en viss riktning som går att belägga med hjälp av kvantitativa eller kvalitativa fakta. En *tendens* är nya fenomen som ännu inte går att belägga med fakta. Tendenser kan utvecklas till trender. *Händelser* skiljer sig från trender genom att de saknar riktning och varaktighet.⁶

⁵ Genf, L & Laurent, J. (2014). *Omvärldsanalys i praktiken*. Stockholm: Liber

⁶ Ibid. s 26-40

Omvärldstrender

I detta kapitel redovisas NCH:s bedömning av utvecklingen gällande frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck uppdelat på fyra olika områden: politisk arena, lagstiftning och rättspraxis, myndigheters uppdrag och arbete samt kunskapsproduktion.

POLITISK ARENA

Inom detta område sammanfattas bedömningen av den utveckling gällande hedersrelaterade frågor som drivs av politiska prioriteringar i form av utredningar, uppdrag och utspel på rikspolitisk nivå.

Hedersrelaterat våld och förtryck fortsatt prioriterat i regeringens jämställdhetspolitik

Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck lyfts precis som under föregående år fram som en fortsatt prioritering inom regeringens jämställdhetspolitik. Under aktuell bevakningsperiod lanserades regeringens fleråriga åtgärdsprogram "Fri och trygg utan våld och förtryck".⁷ I åtgärdsprogrammet är kraftsamling mot hedersrelaterat våld och förtryck ett av fyra utvecklingsområden. Stärkt stöd till barn och unga som upplever våld, inklusive barn som förs utomlands i hederskontexter, är ett annat. Även i regeringens uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som bygger på Jämställdhetsmyndighetens redovisning, lyfter regeringen fram att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck behöver stärkas ytterligare.⁸

Ett annat tecken på områdets prioritering är det antal uppdrag som har tilldelats myndigheter under bevakningsperioden. NCH bevakar i sitt omvärldsarbete 27 myndigheter och statliga aktörer,⁹ som har bedömts

⁷ Regeringen (2024). Fri och trygg utan våld och förtryck: Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026

⁸ Regeringen 2024/25:69 Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, som bygger på Jämställdhetsmyndighetens rapport Dags att prioritera det våldsförebyggande arbetet. En fördjupad uppföljning av målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra (A2024/00628)

⁹ Arbetsförmedlingen, Barnafrid, Barnombudsmannen, Brottsoffermyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Centrum mot våldsbejakande extremism, Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg, Jämställdhetsmyndigheten, Kriminalvården, Kronofogden, Länsstyrelserna, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Nationellt centrum för kvinnofrid, Polismyndigheten, Skatteverket, Skolinspektionen, Skolverket, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Stiftelsen Allmänna barnhuset och Åklagarmyndigheten.

relevanta att följa utifrån ett HRV-perspektiv. Under 2024 har NCH:s omvärldsbevakning identifierat ett trettiotal uppdrag som rör hedersrelaterat våld och förtryck och som tilldelats olika myndigheter.¹⁰ Även under år 2023 delades förhållandevis många uppdrag ut (drygt tjugo uppdrag). Merparten av uppdrag under bevakningsperioden har tilldelats Jämställdhetsmyndigheten och majoriteten ska avrapporteras under 2025. Det har också tillsatts en utredning på området under bevakningsperioden "Förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck".¹¹ Det finns också andra utredningar som berör området såsom utredningen om "Skärpta krav på hederligt levnadssätt och ökade möjligheter till återkallelse av uppehållstillstånd".¹² I ovan nämnda åtgärdsprogram aviserar regeringen också att den under 2024 planerar att tillsätta en utredning för att stärka skolväsendets roll i att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Denna tillsattes dock inte under aktuellt år.

Även utspel och debattinlägg i media från ansvarigt statsråd och representanter för regeringsunderlaget tydliggör att dessa ser hedersrelaterat våld och förtryck som en prioriterad fråga inom jämställdhetspolitiken.¹³ Flera företrädare för Tidöpartierna (L, M och SD) rankar "hederskultur" som det största hotet mot jämställdheten i tidningens Arbetsvärldens enkät inför Internationella kvinnodagen. "Det är en av vår tids stora frihetsfrågor", skriver Liberalerna.¹⁴

När det gäller de ekonomiska anslagen lyfts arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck särskilt fram i regeringens budgetproposition för 2025 när det gäller vilket arbete som bedrivs under mandatperioden.¹⁵ Samtidigt föreslås anslaget till jämställdhetspolitiken (det så kallade sakanslaget "särskilda jämställdhetsåtgärder") minska med 104 miljoner kronor för 2025, jämfört med 2024. Minskningen föreslås fortsätta under 2026 och 2027. 90 miljoner kronor per år av den totala minskningen ska ske genom posten "Effektivisering av jämställdhetspolitiken". Samtidigt förslår regeringen att Jämställdhetsmyndigheten ska tillföras 72 miljoner kronor till sitt förvaltningsanslag, "huvudsakligen för att fortsätta arbetet mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck".

¹⁰ En del av dessa uppdrag har tilldelats flera olika myndigheter där de ansvarar för olika delar i samma uppdrag. Dessa har kategoriserats som tillhörande den sammanhållande myndigheten eller till den myndighet som nämns först i uppdraget. Vid ett fåtal tillfällen har uppdragen delats upp som tillhörande olika myndigheter, detta beror då på att myndigheterna ansvarar för olika delar av uppdragen på ett tydligt och avgränsat sätt

¹¹ Dir. 2024:8 Förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck

¹² Dir. 2023:158 Skärpta krav på hederligt levnadssätt och ökade möjligheter till återkallelse av uppehållstillstånd

¹³ [Paulina Brandberg \(L\): Vi måste ta kampen mot hedersförtrycket](#) (Svenska Dagbladet, 2024-10-16, hämtad 2025-02-07)

¹⁴ [Tidöpartierna: Hederskultur största hotet mot jämställdheten](#) (Arbetsvärlden 2024-03-07, hämtad 2025-02-07)

¹⁵ Regeringens proposition 2024/25:1. Budgetpropositionen för 2025

Att anslaget till jämställdhetspolitiken föreslås minska kommande år är en förändring som riskerar att, i motsatt riktning mot redovisad trend, försvaga styrkraften i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det är inte preciserat i budgetpropositionen hur den resterande minskningen i anslaget "Särskilda jämställdhetsåtgärder" ska ske, utöver omfördelningen av medel till Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsanslag. Det är heller inte tydligt hur verksamhetsöverflytten av NCH:s uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten kommer att påverka resurstilldelningen för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁶

Osäkerheten gällande de ekonomiska och organisatoriska förutsättningarna för arbetet är således kritiska faktorer för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck framöver. Även den utredning om en stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck som ska presenteras senast den 28 februari 2025 torde i viss mån också kunna påverka styrning av och inriktningen på arbetet framöver.¹⁷

Förstärkt oenighet gällande hedersbegreppet och huruvida hedersrelaterat våld ska särskiljas från annat våld

Det råder sedan länge en oenighet gällande definitionen av hedersrelaterat våld och förtryck och hur denna våldsform förhåller sig till mäns våld mot kvinnor och andra närliggande våldsformer. Ett tydligare fokus på att särskilja hedersrelaterat våld och förtryck och framhäva dess särart kan skönjas i den nuvarande regeringens politik. Regeringen har tillsatt ovannämnda utredning "Stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck" för att utreda huruvida arbetet mot hedersrelaterat våld och förtrycks ska brytas ut som ett sjunde jämställdhetspolitiskt delmål.¹⁸ Jämställdhetsminister Paulina Brandberg sa i en interpellationsdebatt i riksdagen den 12 september 2024: "Vi har gett utredaren i uppdrag att hitta sätt att sätta större fokus på att hedersrelaterat våld och förtryck är av en sådan särart att det inte kan ligga under detta delmål på det sätt det hittills har gjort. Vi måste i stället hitta sätt att verkligen betona att detta är en problematik som kräver sitt eget fokus."¹⁹ Efter bevakningsperiodens slut (januari 2025), men innan utredningen

¹⁶ [Jämställdhetsmyndigheten ska ta över det samlade nationella ansvaret för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck - Regeringen.se](#) (hämtad 2025-02-06)

¹⁷ Dir. 2023:117 Stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck

¹⁸ Dir. 2023:117 Stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck samt delbetänkande SOU 2024:21 Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld

¹⁹ Interpellation 2023/24:842 av Nima Gholam Ali Pour (SD): Brister i det kommunala arbetet mot hedersförtryck

redovisat sitt slutbetänkande, aviserade regeringen att ett sjunde jämställdhetspolitiskt delmål ska införas. Regeringen menar att ett särskilt delmål ger en tydlig inriktning för arbetet och ger hedersrelaterat våld och förtryck ökad uppmärksamhet och synlighet.²⁰

Även Socialdemokraterna ställer sig bakom ett separat jämställdhetspolitiskt delmål rörande hedersrelaterat våld och förtryck. De menar att ett ”nytt vassare delmål är en viktig pusselbit” i en ambitionshöjning på området.²¹ De föreslår vidare ett förbud mot religiösa friskolor, skärpt lagstiftning för oskuldskontroller och en ny brottsrubricering för psykisk misshandel. I Socialdemokraternas uppdaterade samhällsanalys inom bland annat integrationsområdet, som kom i november 2023, lyfts ”framväxten av parallellsamhällen” upp som ett ”existentiellt hot mot samhällsgemenskapen” och vidare att ”fenomen som uppfostringsresor till Afrika, tvångsäktenskap, hederskultur och könsstämpningar är en del av unga kvinnors verklighet och miljö de växer upp i.”²²

Samtidigt föreslog nämnda utredning i sitt delbetänkande att hedersrelaterat våld och förtryck även fortsättningsvis ska inkluderas i det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet.²³ Bedömningen motiveras bland annat med att politiken mot olika våldsformer ska bedrivas samordnat enligt Istanbulkonventionen och att ett särskilt delmål inte skulle gynna de utsattas tillgång till stöd och skydd. Verksamheters lagstadgade ansvar och praktiska arbete omfattar flera våldsformer och även individens utsatthet omfattar inte sällan flera våldsformer, vilket utredningen menar motiverar behovet av ett sammanhållet arbete. Utredningen föreslår att hedersrelaterat våld och förtryck och andra våldsformer synliggörs i formuleringen av ett nytt samlat delmål mot våld. Bland de myndigheter som lämnat remissvar råder i stort sett konsensus om fördelarna med att bedriva det jämställdhetspolitiska arbetet mot våld samlat under samma delmål. Bland civilsamhällesorganisationer är merparten positiva till ett sammanhållet delmål men inställningen är mer splittrad, vilket även framgår av den debatt som pågick i Sydsvenskan under hösten 2024.²⁴ Även efter att regeringen aviserat införandet av ett sjunde jämställdhetspolitiskt delmål

²⁰ [Nytt delmål för att bekämpa hedersvåldet - Regeringen.se](#) (hämtad 2025-02-07)

²¹ [Genom handling hedrar vi Fadime Sahindal - Arbetet](#) (Tidningen Arbetet, 2025-01-21, hämtad 2025-02-07)

²² Socialdemokraterna (2023). *Ökad samhällsgemenskap genom att vi delar ett gemensamt språk Framväxten av parallellsamhälle*, s. 9

²³ SOU 2024:21 *Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld*

²⁴ [”Regeringen borde följa sin egen utredning om hedersrelaterat våld och förtryck”](#) (Sydsvenskan 2024-10-15, hämtad 2025-02-07); [”Arbetet mot hedersförtryck är inte främlingsfientlighet”](#) (Sydsvenskan 2024-10-23, hämtad 2025-02-07); [”Arbetet mot våldet, inklusive hedersrelaterat våld, bör hållas ihop”](#) (Sydsvenskan 2024-11-06, hämtad 2025-02-07)

har kritiska röster hörts från bland annat Sveriges kommuner och regioner och civilsamhällesorganisationer.²⁵

Hedersrelaterat våld och förtryck kopplas till migrations- och integrationspolitiken med fokus på "svenska värderingar"

Det finns en utveckling på området, som pågått under en längre tid och som bedöms ha förstärkts under bevakningsperioden, där arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck knyts till migrations- och integrationspolitiken. Detta görs bland annat genom att särskilja hedersnormer och hedersrelaterat våld och förtryck från "grundläggande värderingar i det svenska samhället". Efterlevnad av "svenska värderingar" utgör också, i flera av de förslag som lagts fram eller diskuterats under bevakningsperioden, villkor för att åtnjuta vissa rättigheter och möjligheter. Det bedöms finnas en relativt bred samsyn gällande detta inom regeringsunderlaget och även inom vissa delar av oppositionen.

Exempel på kopplingen till integrationspolitik finns bland annat i utredningen om en målstyrd integrationspolitik²⁶, där hedersrelaterat våld och förtryck lyfts i relation till svenska värderingar. Utredningen har lämnat ett delbetänkande där ett övergripande mål och fem delmål för politikområdet föreslås.²⁷ Under delmålet "Social integration" skriver utredningen: "Negativ social kontroll som begränsar den enskildes självbestämmanderätt, liv och frihet måste (...) motverkas."²⁸ Hedersrelaterat våld och förtryck samt tvångsåktenskap är frågor som kräver insatser och åtgärder från samhällets sida." Vidare konstaterar utredningen att: "Det offentliga måste tydligt informera om lagar och regler samt om grundläggande normer och värderingar som finns i det svenska samhället. (...) Jämställdhet är exempel på en grundläggande värdering i den svenska kulturen. Detta behöver tydliggöras i integrationspolitiken för att främja utrikes födda kvinnors sysselsättning och självförsörjning och för att motverka förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck."²⁹

²⁵ [Hur ska regeringen få bukt med hedersrelaterat våld? - Studio Ett | Sveriges Radio](#) (Sveriges radio P1, 2025-01-29, hämtad 2025-02-07); [Delmål mot hedersvåld kan splittra mer än hjälpa | SKR](#) (hämtad 2025-02-07)

²⁶ SOU 2024:12 *Mål och mening med integration*; SOU 2024:41 *Styrkraft för lyckad integration*

²⁷ Utredningen tillsattes av den förra regeringen men har genom två tilläggsdirektiv av nuvarande regering fått i uppdrag att inkludera social integration.

²⁸ SOU 2024: 12 *Mål och mening med integration* s. 28. Här använder utredningen begreppet negativ social kontroll som är vanligt förekommande i exempelvis Norge och Danmark. I detta sammanhang kan det förstås som ett bredare samlingsbegrepp som omfattar men inte kan reduceras enbart till hedersrelaterat våld och förtryck.

²⁹ SOU 2024:12 *Mål och mening med integration*, s. 248

Även i flera av de nya uppdrag som tilldelats myndigheter under år 2024 för att främja förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, ofta med inriktning mot nyanlända och utanförskapsområden, nämns ”grundläggande svenska värderingar” i direktiven. Detta beskrivs närmare under avsnittet ”Flera nya uppdrag med inriktning mot nyanlända och utanförskapsområden”.

När det gäller migrationspolitiken kopplas respekten för ”grundläggande svenska värderingar” till rätten till uppehållstillstånd i direktiven för utredningen ”Skärpta krav på hederligt levnadssätt” som enligt tilläggsdirektiv ska redovisas senast den 14 mars 2025.³⁰ I direktiven för utredningen anges att utredaren bland annat ska analysera och föreslå hur möjligheterna att neka eller återkalla uppehållstillstånd genom skärpta krav på ett hederligt levnadssätt kan utökas. En central fråga för utredningen är vilka typer av brister i levnadsättet som då ska beaktas. Direktiven till utredningen anger att det bland annat bör handla om bristande regelefterlevnad, association eller annat närmare samröre med eller deltagande i kriminella nätverk eller klaner eller våldsbejakande eller extremistiska organisationer eller miljöer som hotar grundläggande svenska värderingar samt oärlig försörjning, eller missbruk.³¹ Utredaren bör vidare analysera om det är möjligt och lämpligt att också inkludera yttranden som allvarligt hotar grundläggande svenska demokratiska värden eller är systemhotande eller som kan hota den offentliga förvaltningens legitimitet.³² Även om hedersnormer inte nämns explicit i direktiven till utredningen beskrivs, som redovisas ovan, de sammanhang där dessa normer förekommer och där den bärande punkten är att de avviker från ”grundläggande svenska värderingar”.

Mer explicita beskrivningar av att hedersnormer avviker från grundläggande svenska värderingar återfinns i utspel och debattinlägg från företrädare för regeringen. Ansvarig minister Paulina Brandberg skriver i en debattartikel i Svenska Dagbladet i oktober 2024 att arbetet för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck är en ”värderingsstrid” som Sverige som land behöver ta. Brandberg nämner också olika företeelser såsom hedersrelaterade begränsningar i förskolan, tvång att bära religiös klädsel samt kusinäktenskap som exempel där värderingsstriden behöver tas.³³ I en debattartikel i Aftonbladet i juni 2024 beskriver Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch att bland

³⁰ Dir. 2023:158 Skärpta krav på hederligt levnadssätt och ökade möjligheter till återkallelse av uppehållstillstånd; tilläggsdirektiv 2024:110

³¹ Dir. 2023:158 Skärpta krav på hederligt levnadssätt och ökade möjligheter till återkallelse av uppehållstillstånd; tilläggsdirektiv 2024:110

³² Dir. 2023:158 Skärpta krav på hederligt levnadssätt och ökade möjligheter till återkallelse av uppehållstillstånd, s. 6

³³ [Paulina Brandberg \(L\): Vi måste ta kampen mot hedersförtrycket](#) (Svenska Dagbladet 2024-10-16, hämtad 2025-02-06)

annat hederskultur urholkar ”våra gemensamma värderingar”.³⁴ Det anges även att Kristdemokraterna ska tillsätta en arbetsgrupp för att ”politiskt definiera hur våra gemensamma svenska värderingar kan stärkas i syfte att bygga samhällsgemenskapen starkare”. Ebba Busch gjorde även ett utspel i november 2023 om att brott med hatbrottsmotiv eller hedersmotiv bör kunna leda till utvisning även om de befinner sig längre ned på straffskalan, då brotten ger uttryck för värderingar som inte hör hemma i Sverige.³⁵

Även integrationsminister Mats Perssons utspel gällande kartläggning av värderingar hos personer som flyttar till Sverige kan ses som ett exempel på hur svenska värderingar står i fokus för integrationspolitiken. Mats Persson uppger i Aftonbladet att regeringen planerar att från och med år 2025 återkommande kartlägga värderingar hos personer som flyttar till Sverige, i syfte att identifiera värderingar som avviker från liberala demokratiska ideal, exempelvis synen på jämställdhet och på hbtq-rättigheter, vilket ska ge regeringen underlag för integrationspolitiska åtgärder.³⁶

Under bevakningsperioden kan också kritik skönjas gällande att migrations- och integrationspolitiken centreras kring svenska värderingar. Detta syns exempelvis i debatten om det ovannämnda förslaget om att kartlägga invandrades värderingar.³⁷ Bo Rothstein, seniorprofessor i statsvetenskap, skrev på DN Debatt inför nationaldagen att det är efterlevnaden av svenska lagar och inte av svenska värderingar som är centralt i en demokrati och rättsstat.³⁸ Det har även pågått en debatt inom Moderaterna om att koppla ihop migrations- och integrationspolitiken till efterlevnad av ”svenska värderingar”.³⁹ Från internationellt håll kan den kritik som Sverige mottog från Europarådets expertgrupp GREVIO⁴⁰ i deras första tematiska rapport om Sverige i november 2024 vara relevant att lyfta i detta sammanhang. GREVIO rekommenderar svenska myndigheter att se till att en genusbaserad förståelse av våld bibehålls i politiken och dess genomförande, samt att

³⁴ [Ebba Busch: Svenska värderingar är på väg att urholkas](#) (Aftonbladet 2024-06-28, hämtad 2025-02-07)

³⁵ [Hatbrott mot judar bör leda till utvisning](#) (Expressen 2023-11-10, hämtad 2025-02-07)

³⁶ [Regeringen ska kartlägga invandrades värderingar](#) (Aftonbladet 2024-10-11, hämtad 2025-02-07)

³⁷ [Exakt vad vill ni veta om invandrare? | Ledare | Expressen](#) (Expressen 2024-10-15, hämtad 2025-02-07); [TCO rasar mot kartläggning av invandrare](#) (Aftonbladet 2024-10-11, hämtad 2025-02-07); [Det är inte invandrare som hotar hbtq-personer](#) (Expressen 2024-10-15, hämtad 2025-02-07)

³⁸ ["I vårt land gäller svenska lagar, inte svenska värderingar"](#) (Dagens Nyheter 2024-05-05, hämtad 2025-02-07)

³⁹ [Moderaternas vändning om vandel: "Sverige är inte ert hem"](#) (Svenska Dagbladet 2023-12-22, hämtad 2025-02-07)

⁴⁰ Europarådets expertgrupp GREVIO (group of experts on actions against violence against women and domestic violence) samlar experter inom området mäns våld mot kvinnor och har till uppgift att se till att Istanbulkonventionen efterlevs bland konventionsparterna

politiken inte leder till stigmatisering av migrantgrupper.⁴¹ Sverige fick en liknande rekommendation i den baslinjerapport som GREVIO lämnade 2019.⁴²

LAGSTIFTNING OCH RÄTTSPRAXIS

Inom detta avsnitt beskrivs utvecklingen gällande lagstiftningen på området samt rättspraxis rörande hedersrelaterad brottslighet.

Fortsatt tilltro till ny lagstiftning som verktyg för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck

En utveckling som pågått under en längre tid och som har varit stadigvarande under bevakningsperioden, är en stark tilltro till lagstiftning som verktyg för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och en ambition att göra lagstiftningen så heltäckande som möjligt i detta avseende. Under år 2024 har flertalet utredningar tillsatts där ny lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck nämns på olika sätt i direktiven. Ett exempel är utredningen om förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck som handlar om att utvidga bestämmelser kopplat till olika uttrycksformer av hedersrelaterat våld och förtryck. Utredningen ska bland annat se över om straffskalorna för vissa hedersrelaterade brott bör skärpas. Regeringen tydliggör också i direktivet till utredningen att ”syftet med utredningen är att ta fram förslag som återspeglar att hedersrelaterat våld och förtryck är ett samhällsproblem som lagstiftaren ser särskilt allvarligt på”.⁴³ Utredningen ska i flera delar lämna författningsförslag oavsett ställningstagande i sak och ska lämna sitt betänkande den 18 april 2025. Även den utredning som presenterades i oktober 2024 gällande ett förbud mot kusinäktenskap⁴⁴ utgör ett exempel på att med lagstiftningsmässiga medel (civilrättsliga i detta fall) komma åt uttryck för hedersförtryck. Lagändringarna föreslås träda i kraft 1 juli 2026.

En annan utredning som föreslår lagstiftningsmässiga förändringar på området är utredningen om en effektivare kontaktförbudslagstiftning.⁴⁵ Utredningen syftar bland annat till att förtydliga det straffbara området avseende hedersförtryck. Utredningen som presenterades i februari 2024 föreslår att även anstiftan och medhjälp kan ingå i de särskilda brotten grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning samt

⁴¹ GREVIO (2024). *Building trust by delivering support, protection and justice. Sweden – First thematic evaluation report*

⁴² GREVIO (2019). *Baseline evaluation report Sweden*

⁴³ Dir. 2024:8 Förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck

⁴⁴ Ds 2024:20 Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar

⁴⁵ SOU 2024:13 *En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer.*

hedersförtryck samt att försök, förberedelse eller stämpling till brott kan ingå i ett fridskränkingsbrott respektive ett hedersförtrycksbrott. Detta motiveras mot bakgrund av att det inte är ovanligt att flera personer medverkar till att förtrycka den utsatta personen. Därför anses det finnas goda skäl för att inte bara den som är gärningsperson i strikt mening ska omfattas av straffbestämmelsen, utan även den som har anstiftat eller agerat medhjälpare till de enskilda brotten. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025.⁴⁶

Under år 2024 kom också en av många efterlängtd lagändring i form av ett utvidgat utreseförbud för barn.⁴⁷ Utreseförbudet omfattar nu fler grunder än tidigare och innebär att utreseförbud kan beslutas i alla de fall där det finns en påtaglig risk för att ett barn förs utomlands eller lämnar Sverige och det finns en påtaglig risk att barnets hälsa eller utveckling skadas under utlandsvistelsen på grund av omständigheter som kan föranleda vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Under bevakningsperioden har det även tillsatts och presenterats utredningar som syftar till att stärka barn och ungas skydd mot hedersrelaterat våld och förtryck i hemmet och i utlandet. Utredningen om att stärka barnrättsperspektivet i LVU ska se över om möjligheten till omhändertagande med stöd av LVU kan utökas för barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck eller annat våld i hemmet.⁴⁸ Här har utredningstiden förlängts. Uppdraget ska redovisas senast den 30 januari 2026.

Två utredningar berör skärpt lagstiftning för att stärka barns skydd mot att befrias från sitt svenska medborgarskap mot sin vilja. Den ena utredningens förslag har lett till en ändring i medborgarskapslagen som beslutades av riksdagen under 2024.⁴⁹ Den andra utredningen på området handlar bland annat om att ta ställning till om själva förfarandet för prövning av barns befrielse av medborgarskap bör ändras.⁵⁰ Uppdraget redovisades den 15 januari 2025 med betänkandet ”Skärpta krav för svenskt medborgarskap”.⁵¹ Utredningen bedömer att förfarandet vid barns befrielse från svenskt medborgarskap är ändamålsenligt och inte bör ändras. Vidare menar utredningen att ett ärende om barns

⁴⁶ Lagrådsremissen gällande ”Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer” kom den 23 jan 2025. Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens förslag omfattar enbart fridskränkingsbrotten och hedersförtryck. I utredningens förslag till lagtext anges inte uttryckligen att det måste vara fråga om straffbara fall av försök, förberedelse eller stämpling. Utredningens förslag omfattar inte anstiftan av och medhjälp till försöks-, förberedelse- och stämplingsgärningar.

⁴⁷ Prop. 2023/24:72 Ett utvidgat utreseförbud för barn

⁴⁸ Dir. 2023:160 Stärkt barnrättsperspektiv i LVU och en översyn av grunderna för vård

⁴⁹ Prop. 2023/24:107 Ändringar i medborgarskapslagen

⁵⁰ Dir. 2023:129 Skärpta krav för att förvärva svenskt medborgarskap

⁵¹ SOU 2025:01 Skärpta krav för svenskt medborgarskap

befrielse från svenskt medborgarskap inte bör prövas av domstol i första instans. Ett beslut om barns befrielse från svenskt medborgarskap bör inte heller underställas domstol för prövning.

Även den nya socialtjänstlagen innebär vissa förtydliganden när det gäller personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.⁵² Kapitel 13 som handlar om socialnämndens ansvar för att erbjuda brottsofferstöd lyfter särskilt fram utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. En annan förändring är att socialnämnden föreslås kunna tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning. När det gäller barn som har fyllt 15 år ska detta kunna ske utan vårdnadshavarens samtycke. Regeringen beslutade om propositionen i januari 2025 och överlämnade den till riksdagen. Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. Även det förtydligande som har föreslagits i 10 kap 21 § Offentlighets- och sekretesslagen⁵³ om att socialtjänsten får polisanmäla försök, förberedelse och stämpling till bland annat barnnäktenskapsbrott, samt att tröskeln ska sänkas för när socialtjänsten får lämna uppgifter till polis och åklagare om begångna brott mot minderåriga kan få betydelse för hedersvåldsutsatta.

En utredning med lagförslag som skulle få betydelse för området är utredningen om förstärkt skydd för den personliga integriteten. Utredningen föreslår en kriminalisering av så kallade oskuldsingrepp och oskuldskontroller men inte av oskuldsintyg och omvändelseförsök. Utredningen som presenterades redan i juli 2023 har varit ute på remiss men inte ännu lett till några lagförändringar. Besked är att utredningen fortfarande bereds i Regeringskansliet.⁵⁴

Sammanfattningsvis är det tydligt att det under bevakningsperioden tagits olika initiativ för att täppa till rättsliga luckor gällande olika skeenden och former av hedersrelaterad brottslighet. Lagförslagen berör civilrättsliga förbud, LVU⁵⁵ samt straffrättsliga lagändringar⁵⁶ men även migrationsrättsliga utredningar och lagstiftning⁵⁷. Vissa frågor som nu utreds inom ramen för utredningen om stärkta åtgärder mot

⁵² Regeringens proposition 2024/25:89 *En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter*

⁵³ Prop. 2024/25:65 *Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen*

⁵⁴ SOU 2023:37 *Förstärkt skydd för den personliga integriteten. Behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök; se punkt 95 i Regeringens åtgärdsprogram Fri och trygg – Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026* (s. 62)

⁵⁵ Prop. 2023/24:72 *Ett utvidgat utreseförbud för barn samt Dir 2023:160 Stärkt barnrättsperspektiv i LVU och en översyn av grunderna för vård*

⁵⁶ SOU 2024:13 *En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer* och Dir. 2024:08 *Förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck*

⁵⁷ Betänkande 2023/24:SfU15 *Ändringar i medborgarskapslagen*; Dir. 2023:129 *Skärpta krav för att förvärva svenskt medborgarskap*; SOU 2025:01 *Skärpta krav för svenskt medborgarskap*

hedersrelaterat våld och förtryck⁵⁸, har redan behandlats av tidigare utredningar, som då kom fram till att kriminalisering inte skulle ske.⁵⁹ Ett annat lagstiftningsförslag, som ännu är på debattstadiet, är Tidöpartiernas intention att kriminalisera tvång att bära religiös klädsel.

Förstärkt fokus på att förhindra bortföranden med hedersmotiv

En annan tydlig utveckling på området under bevakningsperioden är ett förstärkt fokus på att förhindra bortföranden med hedersmotiv.

Utvecklingen var synlig även under föregående år men bedöms ha förstärkts under år 2024. Angelägenheten att förhindra bortföranden med hedersmotiv har uppmärksammats genom såväl ny lagstiftning, domar och utredningar såväl som i media.

Som beskrivits under föregående avsnitt utvidgades utreseförbudet den 1 juni 2024 till att omfatta fler fall av skadliga utlandsvistelser för barn.⁶⁰ Ett utreseförbud kan numera beslutas om det finns en påtaglig risk för att ett barn förs utomlands eller lämnar Sverige och barnets hälsa eller utveckling skadas under utlandsvistelsen på grund av omständigheter som kan föranleda vård enligt LVU. Regeringen har delat ut regeringsuppdrag till flertalet myndigheter för att sprida information och kunskap om denna lagstiftning.⁶¹ Socialstyrelsen har exempelvis i uppdrag att ta fram kunskapsmaterial till berörda yrkesverksamma om utreseförbudet för barn. Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att sprida kunskap om erfarenheter av hedersförtryck samt annat våld och förtryck kopplat till utlandsvistelse och att utreda ett inrapporterings- och uppföljningssystem.

Det är även relevant att nämna att regeringen, i propositionen ”Tryggare hem för barn”⁶², väljer att till skillnad mot vad utredningen föreslår, behålla risken för att barn olovligt förs bort eller hålls kvar i portalparagrafen om barnets bästa i föräldrabalken⁶³. Regeringen anger att de har förståelse för vad NCH har fört fram i sitt remissvar⁶⁴ om att barns utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck skulle kunna få en mindre framträdande inverkan om bestämmelsen om barnets bästa inte längre nämner risken för olovligt bortförande och kvarhållande. I propositionen har regeringen även uppmärksammat NCH:s synpunkt i

⁵⁸ Dir. 2024:8 Förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck

⁵⁹ Se SOU 2018:69 Ökad skydd mot hedersrelaterad brottslighet, s 130-131 samt prop. 2013/14:208 s. 67

⁶⁰ Prop. 2023/24:72 Ett utvidgat utreseförbud för barn

⁶¹ Regeringen (2024). Uppdrag att ta fram och sprida kunskapsmaterial utifrån regelverket kring utreseförbud för barn. S2024/00721; Regeringsbeslut II:4 Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Socialstyrelsen. S2020/05537

⁶² Prop. 2024/25:10 Tryggare hem för barn

⁶³ 6 kap. 2 a § Föräldrabalken

⁶⁴ NCHs remissvar återfinns på följande sida: [lansstyrelsen-i-ostergotlands-lan.pdf](#)

remissyttrandet om att det i princip är oundvikligt att det läggs ansvar på barnet att inte avslöja var barnet befinner sig om barnet ska ha umgänge medan han eller hon befinner sig i skyddat boende. Regeringen anger att det därmed står klart att ett umgänge medan barnet vistas i skyddat boende eller har skyddade personuppgifter till följd av behov av skydd i förhållande till umgängesföräldern i många fall skulle bli alltför påfrestande för barnet och därmed strida mot barnets bästa. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2025.

En annan viktig händelse på området är att den första domen om brott mot utreseförbudet har kommit under bevakningsperioden.⁶⁵ Fallet handlade om en situation där socialtjänsten bedömde att det fanns en hög risk för att barnen skulle föras utomlands för att könsstympas. Därmed utfärdades först ett tillfälligt utreseförbud och sedermera ett utreseförbud för flickorna. Barnen förbjöds att lämna Sverige och domen gällde omedelbart. Mamman överklagade dock domen. När polisen sedan kontaktade barnens förskola framgick det att barnen rest utomlands till Italien tillsammans med sin mamma. Genom hjälp av socialtjänsten i Italien kunde barnen föras tillbaka till Sverige. Mamman återvände självmant till Sverige. Tingsrätten ansåg att mamman hade agerat med uppsåt och hon dömdes för brott mot LVU. Eftersom hon fört två barn ur landet är det att bedömas som två gärningar. Påföljden blev villkorlig dom i förening med dagsböter.

Det har även kommit en viktig och prejudicerande dom från Högsta domstolen under bevakningsperioden gällande risk för bortförande.⁶⁶ Högsta domstolen kom i december 2023 fram till att det fanns en beaktansvärd risk för att en pappa för ut sin dotter ur Sverige och därmed fanns det inte förutsättningar att förordna om rätt till umgänge utifrån vad som framstod som bäst för barnet.

Högsta domstolen anför att för att det ska finnas en risk för bortförande eller kvarhållande är det inte tillräckligt att umgängesföräldern har sitt ursprung i ett annat land och har anknytning till landet genom anhöriga utan det måste finnas en mer konkret fara för bortförande. Omständigheter som kan utvisa en sådan konkret risk är faktiska åtgärder som framstår som vidtagna för att förbereda ett senare bortförande eller uttalanden som tyder på ett sådant syfte hos föräldern. Dessa omständigheter ska sedan prövas mot om det finns en beaktansvärd risk för bortförande eller kvarhållande. En helhetsbedömning med hänsyn till samtliga omständigheter ska dock alltid göras utifrån vad som är barnets bästa. Det kan då finnas skäl att också väga in bland annat hur tidigare umgänge har fungerat och hur

⁶⁵ Västmanlands tingsrätts dom 2024-10-01 mål B 4774-24

⁶⁶ Högsta domstolens dom 2023-12-18 mål nr T 4187-22

komplikerat det skulle vara att återföra barnet till Sverige.

Högsta domstolen anser att det i det aktuella fallet inte finns något som talar emot att pappan i och för sig skulle vara lämpad för att ha umgänge med dottern. Fokuset inriktas enbart på frågan om det finns en risk för bortförande som utgör hinder mot att förordna om umgänge. Det som Högsta domstolen tar upp som omständigheter som visar på en konkret fara var att pappan i samband med separationen gjort uttalanden om att han inte skulle acceptera att mamman gifte om sig, utan att han i så fall skulle låta dottern växa upp i Syrien. Han vill ha den rätt till dottern som följer av lagen i Syrien där rättsordningen föreskriver att om en skild kvinna gifter om sig ska vårdnaden om barnen i det tidigare äktenskapet övergå till faderns familj. Pappan har också, utan mammans samtycke, folkbokfört dottern i Syrien vilket talar för att registreringen har utgjort en förberedelse inför en eventuell framtida vistelse i Syrien.

Avslutningsvis menar Högsta domstolen att om bortförande förverkligas skulle konsekvenserna för dottern bli mycket allvarliga då hon sannolikt skulle förlora all kontakt med mamman och andra anhöriga på moderns sida. Dessutom är inte Syrien anslutet till Haagkonventionen vilket gör att möjligheterna att återföra ett barn därifrån med stöd av internationell rättslig hjälp torde vara ytterst begränsade. Detta gör att den sammantagna bedömningen blir att det finns en beaktansvärd risk för att pappan för dottern ut ur Sverige och därmed finns det inte förutsättningar att förordna om rätt till umgänge utifrån vad som framstår som bäst för barnet.

Slutligen, även om utreseförbudet anses vara ett bra verktyg som nu förmår adressera fler fall av skadliga utresevistelser, är det inte alltid som det förhindrar att barn förs utomlands. I media har det under perioden uppmärksammats att barn förs utomlands i strid med utfärdade utreseförbud, vilket även ansvarig socialtjänstminister har reagerat på.⁶⁷ I Skåne fördes mer än en tredjedel av alla barn (6 av 16) som fått tillfälligt utreseförbud ut från Sverige under sommaren 2024.⁶⁸ Anledningar till detta kan vara att passen ibland spärras för sent och det faktum att Skåne ligger i förbindelse med Danmark gör att det går att ta sig dit utan passkontroll. Att det är möjligt att resa utomlands via Köpenhamn går också att se i den tidigare nämnda domen gällande brott mot utreseförbudet.⁶⁹ I detta fall reste mamman med tåg till Köpenhamn med sina döttrar och flög sedan vidare till Italien. Det faktum att utreseförbud inte alltid hindrar barn från att föras utomlands, kan tyda

⁶⁷ [Barn förs utomlands trots förbud – nu reagerar minister – P4 Malmöhus | Sveriges Radio](#) (SR P4 2024-09-27, hämtad 2025-02-07)

⁶⁸ [Många barn fördes utomlands – trots spärrade pass – P4 Malmöhus | Sveriges Radio](#) (SR P4 2024-09-17, hämtad 2025-02-07)

⁶⁹ Västmanlands tingsrätts dom 2024-10-01 mål B 4774-24

på att det krävs fler verkningsfulla insatser såsom att kombinera ett utreseförbud med andra åtgärder såsom vård enligt LVU.

Långsam utveckling av rättspraxis och begränsat genomslag för lagstiftningen

Trots att det som beskrivits i tidigare avsnitt finns en stor tilltro till lagstiftande åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, är det tydligt att själva tillämpningen av lagstiftningen går relativt långsamt. Det saknas fortfarande vägledande domar för flera av de nya lagrum som tillkommit på senare år, såsom barnnäktenskapsbrott, utreseförbud och hedersförtryck. Det har endast kommit en prejudicerande dom under bevakningsperioden och det är den dom som redovisades under förra avsnittet som rörde Högsta domstolens värdering om hur risken för att en förälder för barnet utomlands ska värderas vid beslut om umgänge med barn.⁷⁰

När det gäller domar i lägre instanser är det överlag få domar gällande de specifika bestämmelserna som rör hedersrelaterad brottslighet. Det har inte kommit någon dom gällande hedersförtryck under år 2024 men det finns en fällande dom från år 2023. Det kan också nämnas att det finns en dom från Södertörns tingsrätt där en man åtalades för hedersförtryck men där mannen i stället dömdes för grov kvinnofridskränkning, på grund av svårigheten att bevisa själva hedersmotivet i gärningen.⁷¹

När det gäller hedersmotiv som straffskärpningsgrund är det mer vanligt förekommande att bestämmelsen tillämpas. Det finns dock fall där domstolen inte har funnit att gärningen har begåtts med hedersmotiv. I ett mål vid Vänersborgs tingsrätt döms en man för flera brott (två fall av misshandel mot sin fru samt barnfridsbrott) men tingsrätten anser att hedersmotiv saknas trots att mannen anses leva i en hederskontext.⁷² Tingsrätten ansåg utifrån vad som framkommit i målet att paret har levt i en hederskontext. Däremot ansåg tingsrätten inte att det var visat att ett av motiven för något av brotten har varit att bevara eller återupprätta hedern. Straffskärpningsregeln är därmed inte tillämplig. Påföljden blev fängelse i ett år.

Det är noterbart inte bara i dessa mål utan även i andra uppmärksammade fall som varit uppe i domstol, att det finns en oenighet och osäkerhet kring uttolkningen av hedersmotiv. I det uppmärksammade mordet på Saga har frågan huruvida gärningen utfördes med ett hedersmotiv varit uppe för diskussion såväl inne i som

⁷⁰ Högsta domstolens dom 2023-12-18 mål nr T 4187-22

⁷¹ Södertörns tingsrätts dom 2024-12-11 mål B 3921-24

⁷² Vänersborgs tingsrätt 2024-11-15 mål B 2969-24. Den 5 februari 2025 kom hovrättsens dom i målet (Hovrätten för Västra Sverige mål B 7487-24). Hovrätten gör samma bedömning som tingsrätten gällande hedersmotivet dvs. att det inte förelåg något hedersmotiv.

utanför rättssalen. I detta fall har både försvaret och åklagarsidan kallat in forskare för att bevisa och motbevisa hedersmotivet. Tingsrätt och hovrätt har kommit till olika slutsatser i denna fråga. Medan det i domen från Örebro tingsrätt anges att det förelåg ett hedersmotiv bakom gärningen⁷³, värderar hovrätten bevisningen annorlunda. Hovrätten konstaterar att uppgifterna från vittnena om huruvida brottet haft ett hedersmotiv går isär. Det finns visserligen omständigheter i målet som tyder på att mannens familj lever med hedersnormer. Mot bakgrund av de skilda uppfattningarna som presenterats i denna del anser hovrätten till skillnad från tingsrätten att åklagaren inte har förmått att visa att brottet helt eller delvis begicks med hedersmotiv. På grund av andra försvärande omständigheter bedömdes påföljden ändå till livstids fängelse, precis som i tingsrätten.⁷⁴

Utöver att det skapas nära kopplingar mellan forskningen och den rättsliga tillämpningen på området, blir det också i detta fall tydligt att den oenighet som råder gällande förståelsen av hedersbegreppet (som beskrivs under rubriken "Förstärkt oenighet gällande hedersbegreppet...") också flyttar in i rättssalen och förstärker olika positioner på fältet.

Även om detta ligger före aktuell bevakningsperiod är det värt att nämna det uppmärksammade fallet när en mamma kördes ihjäl av sina söner i Göteborg år 2023. Också i detta fall kom tingsrätten och hovrätten fram till olika slutsatser gällande just hedersmotivet. Men i detta fall fann hovrätten belägg för hedersmotiv i gärningen, till skillnad från tingsrätten. I både denna och Saga-domen var ett viktigt avgörande huruvida hedersmotiv förekommer (kopplat till mord) i specifika grupper.

Utöver detta har som tidigare redovisats, lagstiftningen gällande brott mot utreseförbudet använts för första gången.⁷⁵ Det har också kommit flera tingsrättsdomar om barnäktenskapsbrott under år 2024.⁷⁶ Utöver den hovrättsdom om barnäktenskapsbrott som kom oktober 2023⁷⁷, kommer det andra hovrättsfallet om barnäktenskapsbrott komma upp för förhandling i början av 2025.

När det gäller beskrivningen av en långsam tillämpning av lagstiftningen, är det även värt att nämna antalet handlagda och personupplärade brott på området. Jämställdhetsmyndighetens uppföljning av delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra som publicerades under år 2024

⁷³ Örebro tingsrätts dom 2024-06-05 mål B 2686-23

⁷⁴ Göta hovrätts dom 2024-10-09 mål B 2587-24

⁷⁵ Västmanlands tingsrätts dom 2024-10-01 mål B 4774-24

⁷⁶ Se t.ex. Södertörns tingsrätt 2024-01-12 mål nr B8483-23; Uppsala tingsrätts dom 2024-10-25 mål B 868-23 och Vänersborgs tingsrätts dom 2024-12-05 mål B 5418-23.

⁷⁷ Göta hovrätts dom 2023-10-09 mål B4843-22

konstaterar med hjälp av BRÅ:s statistik att antalet handlagda brott gällande hedersrelaterad brottslighet har minskat mellan 2021 och 2023 (statistik från före bevakningsperioden men som redovisades år 2024). De konstaterar också att antalet personupplärade brott fortsatt ligger på en mycket låg nivå, hedersrelaterade brott har en lägre personupplärning än andra brott som rör mäns våld mot kvinnor. Under 2023 handlades 111 ärenden där fyra ärenden personupplärades. Under perioden 2021-2023 har rättsväsendet enbart klarat upp fyra brott per år gällande äktenskapstvång, barnäktenskapsbrott och vilseledande till äktenskapsresa.⁷⁸

Jämställdhetsmyndigheten konstaterar ett liknande mönster även för andra brott som kan kopplas till hedersrelaterad brottslighet. Enligt deras sammanställning handlades 95 ärenden av hedersförtryck under 2023, varav tre personupplärades. Även vid könsstypning av flickor och kvinnor är antalet personupplärade brott låg.

Jämställdhetsmyndigheten tror att detta delvis kan bero på få och geografiskt utspridda ärenden, vilket gör att det finns begränsade möjligheter att utveckla specialistkompetens. Jämställdhetsmyndigheten hänvisar till Polisens redovisning där de anger att det är svårt att bygga upp utredningserfarenhet kring könsstypning hos enskilda poliser. Vidare menar både Polisen och Åklagarmyndigheten att de har utvecklat stödstrukturer för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. De konstaterar dock att polis och åklagare inte använder alla tillgängliga utredningsmöjligheter och att det behövs metodstöd, rättslig vägledning, rutiner, utredningsresurser och samverkan för att förbättra arbetet mot könsstypning av flickor och kvinnor.⁷⁹

MYNDIGHETERS UPPDRAG OCH ARBETE

I detta avsnitt redovisas huvuddragen i de uppdrag som tilldelats myndigheter samt den avrapportering på sedan tidigare tilldelade uppdrag som skett under bevakningsperioden, rörande hedersrelaterat våld och förtryck. Huvudfokus är på uppdrag och arbete på nationell nivå men ett fåtal lokala exempel, som fått nationell uppmärksamhet, omnämns i texten.

⁷⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2024). *Dags att prioritera det våldsförebyggande arbetet. En fördjupad uppföljning av målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra*

⁷⁹ Ibid. s. 49

Bristande förutsättningar för socialtjänstens stöd till utsatta

Flera granskande rapporter har under bevakningsperioden påtalat brister i socialtjänstens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det gäller både hantering av ärenden, organisatoriska och rättsliga förutsättningar samt behovet av kunskap hos yrkesverksamma.

Rapporten ”Bära eller brista” från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys bygger på en analys av intervjuer och fördjupade analyser av regelverket som styr socialtjänstens arbete. Analysen grundar sig på intervjuer med 20 personer som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck med erfarenheter från socialtjänstens stöd och insatser, 30 personer som arbetar inom socialtjänsten och sex personer som arbetar i verksamheter som angränsar till socialtjänsten. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys drar slutsatsen att socialtjänsten behöver mer kunskap och stöd för att göra rätt risk- och behovsbedömningar. Yrkesverksamma behöver både grundläggande och specialiserad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck, och samverkan behöver stärkas. Då förutsättningarna för att bygga upp specialistkompetens kan se olika ut, kan det handla om att stärka samverkan mellan kommuner och ta mer hjälp från exempelvis regionala resurscentra. Eftersom utsatta barn ofta har en svag rättslig ställning i relation till sina vårdnadshavare, lyfter myndigheten att regeringen bör utreda hur barn som utsatts för hedersförtryck kan få en mer autonom ställning i socialtjänstens processer. Regelverket för kommunernas ansvar för eftervård bör också ses över och socialtjänsten bör stärka sin planering och uppföljning inför utslussningen.⁸⁰

Även slutredovisningen ”När barn tvingas ta ansvar för sitt eget skydd” från Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att arbetet med risk- och skyddsbedömningar behöver utvecklas, till exempel bör socialtjänst och polis i större utsträckning samverka kring riskbedömningar. Rapporten bygger på information från intervjuer med yrkesverksamma, en dokumentstudie av LVU-domar, en internationell utblick och en sammanställning av forskning. Jämställdhetsmyndigheten lyfter även att det förebyggande arbetet behöver utvecklas, så att yrkesverksamma kan förhindra eller upptäcka och agera i ett tidigare skede. Vidare menar Jämställdhetsmyndigheten att myndigheter och yrkesverksamma saknar en fördjupad förståelse för vilken utsatthet dessa barn och unga lever i gentemot sina familjer, bland annat tycks socialtjänsten ha svårt att hantera barns ”ambivalens” kring vad de berättar eller att de tar tillbaka berättelser om utsatthet och våld. Utreseförbudet behöver tillämpas i

⁸⁰ Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2023). *Bära eller brista – Erfarenheter av socialtjänstens stöd vid hedersrelaterat våld och förtryck*

större utsträckning och kombineras med andra skyddsinsatser. Vid hedersrelaterat våld och förtryck kan också socialtjänstens princip om att arbeta familjestödsorienterat och återföreningsprincipen bidra till att upprätthålla utsattheten, då insatserna som beviljas i stor utsträckning är inriktade på familjen och vårdnadshavarna. Jämställdhetsmyndigheten rekommenderar bland annat att den familjestödsorienterade tillämpningen av lagstiftningen behöver bytas ut för att säkerställa att stöd och insatser utgår från barnets bästa. Barn som riskerar att bli bortförda behöver ofta själva vara drivande för att få stöd och hjälp innan eller efter ett bortförande.⁸¹

IVO har i sin tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och andra våldsformer funnit allvarliga brister. Den samlade tillsynen visar brister i efterlevnaden av regler och handläggning, vilket försvårar upptäckten av våld och i värsta fall också döljer pågående våld.⁸² En tiondel (28) av de svarande kommunerna, stadsdelsområden och stadsområden och en femtedel (219) av de svarande vårdcentralerna, vet inte eller är osäkra på om de beaktar den särskilda utsatthet som en hederskontext kan innebära, vid planeringen av insatser till våldsutsatta.⁸³

Studien ”Socialtjänstens stöd till våldsutsatta vuxna” från Sveriges kommuner och regioner (SKR) visar däremot att hedersvåldsutsatta i genomsnitt fick fler insatser från socialtjänsten än andra våldsutsatta och riskbedömningar genomförs i något högre utsträckning. De utsattas situation försämrades i mindre utsträckning efter att de tog kontakt med socialtjänsten och den registrerade måluppfyllelsen är något högre jämfört med andra våldsutsatta. I jämförelse med andra våldsformer framkom samtidigt att våldet oftare kategoriseras som grövre i hedersrelaterade ärenden än våld som inte utövas i en hederskontext. Rapporten redovisar resultat från SKR:s projekt SU-Kvinnofrid och omfattar en sammanställning från 34 av 47 kommuner som deltagit i projektet. Kommunerna har i varje ärende bedömt och dokumenterat om våldet har utövats i en hederskontext för att målgruppen som är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck ska kunna särskiljas från övriga,

⁸¹ Jämställdhetsmyndigheten (2023). *När barn tvingas ta ansvar för sitt eget skydd – Slutredovisning av uppdrag att kartlägga och sprida kunskap om erfarenheter av hedersförtryck samt annat våld och förtryck kopplat till utlandsvistelse*

⁸² Inspektionen för vård och omsorg (2024). *Tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck – Slutredovisning av regeringsuppdrag A2021/01714*

⁸³ Ibid. s. 17–25 Uppgifter har begärts in från 288 kommuner, elva stadsdelsområden (i Stockholm) och fyra stadsområden (i Göteborg), sammanlagt 303 kommuner, stadsdelsområden och stadsområden. 291 av dem har inkommit med de uppgifter som IVO begärt. Uppgifter har begärts in från 1 220 vårdcentraler, 1 136 har inkommit med de uppgifter som IVO har begärt.

dessa utgör 304 ärenden av 3 070.⁸⁴

En annan utveckling som kan påverka socialtjänstens arbete med hedersvåldsutsatta är desinformation och lågt förtroende för myndigheter. Det har under bevakningsperioden presenterats resultat från studier som undersökt förtroendet för socialtjänsten och om det finns skillnad i socialtjänstens arbete med omhändertagande av barn med utländsk, respektive svensk bakgrund.

Socialstyrelsen har med anledning av desinformationskampanjen mot socialtjänsten, där det spridits rykten om att socialtjänsten systematiskt omhändertar barn med utländsk bakgrund (då särskilt muslimska barn), undersökt om det finns skillnader mellan barn och unga när det gäller placeringar i samhällets vård.⁸⁵ I registerstudien har Socialstyrelsen undersökt placeringar av alla barn och unga födda mellan 1991 och 2020. Studien visar att det finns ett starkt samband mellan socioekonomi och sannolikheten att placeras, vilket bekräftar tidigare studier. Barn med två utlandsfödda föräldrar har vid jämförelse lägre sannolikhet att placeras med stöd av socialtjänstlagen eller LVU än barn med Sverigefödda föräldrar som har liknande socioekonomiska förhållanden. Barn och unga med två utlandsfödda föräldrar, där föräldrarna kommer från länder där en majoritet av befolkningen är muslimer, har generellt lägre sannolikhet att placeras än de barn och unga med föräldrar födda i andra länder.⁸⁶ Barn till utlandsfödda föräldrar är också i genomsnitt placerade under en kortare tid av uppväxten än barn och unga med Sverigefödda föräldrar. Socialstyrelsens slutsats är att socialtjänsten tillsammans med andra aktörer behöver bli bättre på att nå ut med stöd och insatser till alla grupper av barn och unga.⁸⁷

NUSO (nationell uppföljning av socialtjänsten) är den hittills största studien av svensk socialtjänst. I NUSO delstudie 1 deltar 134 kommuner och stadsdelar med uppgifter om drygt 21 000 avslutade barnavårdsutredningar.⁸⁸ Studien visar att hedersrelaterat våld och förtryck är anledning till att utredning har inletts i 1,5 procent av

⁸⁴ Sveriges Kommuner och Regioner (2024). *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta vuxna – Lärdomar från individbaserad systematisk uppföljning*, SU-Kvinnofrid 2021–2023 s. 45–48

⁸⁵ Socialstyrelsen (2024). *Socialtjänstens placeringar av barn och unga med svensk och utländsk bakgrund – Registerstudie av placeringar 1991–2022*

⁸⁶ Ibid. s.7 I studien definieras muslimska länder som länder där minst 60 procent av befolkningen uppskattas vara muslimer enligt Pew Research Center. Viktigt att notera att landindelningen utgår från majoriteten av befolkningen i födelselandet, och inte från föräldrarnas egen trosuppfattning. Föräldrar födda i muslimska länder behöver alltså inte själva vara muslimer.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Persdotter, B. (2024). *NUSO Nationell Uppföljning av Socialtjänstens Omställning*. PM#1 Inledande omställningar från delstudie 1 om avslutade barnavårdsutredningar 2024-10-02. Sveriges Kommuner och Regioner & Karlstads universitet

barnavårdsutredningarna.⁸⁹ Den visar också att socialtjänstens insatser mottas av fler barn med svensk bakgrund än barn med utländsk bakgrund, det är dubbelt så vanligt att vårdnadshavare med svensk bakgrund ansökt om stöd jämfört med vårdnadshavare med utländsk bakgrund. Vårdnadshavare med utländsk bakgrund tackar i betydligt högre grad nej till insatser än vårdnadshavare med svensk bakgrund.⁹⁰

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys skriver i rapporten ”Väl förtrogen?” att kunskap om socialtjänsten har betydelse för hur stort förtroende personer har och hur benägna de är att vända sig till socialtjänsten. Rapporten visar att förtroendet för socialtjänsten är relativt lågt och kunskapen om socialtjänstens arbete är begränsad. Många föredrar att ta hjälp av familj eller vänner i stället för socialtjänsten vid problem. Förtroendet varierar mellan olika grupper i befolkningen och påverkas exempelvis av ålder och utbildningsbakgrund. Konsekvenserna av ett lågt förtroende är troligtvis allvarligast för människor som lever i utanförskap, samma målgrupp kan samtidigt vara svår att nå med informationssatsningar. I rapporten dras slutsatserna att lågt förtroende och okunskap om socialtjänsten kan få allvarliga konsekvenser för individer och samhället, samt att socialtjänsten har vissa möjligheter att påverka befolkningens förtroende.⁹¹ Om vissa grupper förlorar förtroendet för socialtjänsten och misstron sprider sig till andra samhällsaktörer, kan det leda till ökad risk för parallellsamhällen. Att söka stöd från sitt nätverk i stället för samhällsaktörer kan öka utanförskap och segregation. För personer som utsätts för exempelvis hedersförtryck är det särskilt viktigt att inte vara beroende av sitt nätverk för stöd och hjälp.⁹²

Socialtjänsten har under bevakningsperioden även varit i fokus i och med den nya socialtjänstlagen som tidigare omnämnts under rubriken ”Fortsatt tilltro till ny lagstiftning som verktyg för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck”.

Frågor kring socialtjänstens arbete med ungdomskriminalitet har varit föremål för debatt och granskning under en längre tid. Innan bevakningsperioden (augusti 2023) fick en särskild utredare i uppdrag att se över examensmålen för socionomexamen i syfte att säkerställa att studenter får den kunskap och förmåga som behövs för att motverka ungdomskriminalitet. I direktivet framkommer även att mer evidensbaserad kunskap behövs om hedersrelaterat våld och förtryck och eventuella kopplingar till utvecklingen av ett brottsligt beteende

⁸⁹ Ibid. s.5

⁹⁰ Ibid. s.13

⁹¹ Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2024). *Väl förtrogen? Befolkningens förtroende för socialtjänstens arbete med barn, unga och familjer*

⁹² Ibid. s.76

bland barn och unga.⁹³ Efter bevakningsperioden (januari 2025) har jämställdhetsminister Paulina Brandberg uttalat sig i media att Liberalerna kräver att hedersrelaterat våld blir en permanent del av socionomutbildningen, detta på grund av kunskapsbrister inom socialtjänsten.⁹⁴ År 2018 infördes kunskapskrav om mäns våld mot kvinnor i socionomutbildningen. Paulina Brandberg säger till TV4 att hedersrelaterat våld skiljer sig från mäns våld mot kvinnor och kräver särskilda åtgärder. Hon anser att det är synd att hedersrelaterat våld och förtryck inte också togs med i kunskapskraven 2018, eftersom hon menar att det kan leda till felaktiga eller uteblivna åtgärder om hedersrelaterat våld och förtryck blandas ihop med mäns våld mot kvinnor.

Samtidigt som socialtjänstens bristande förutsättningar för stöd till utsatta varit i fokus, har det under bevakningsperioden också utvecklats ett bedömningsstöd, "Heva", för socialtjänstens utredningar av barn och unga mellan 12 till 17 år som är eller kan vara utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Heva publicerades efter bevakningsperioden (januari 2025) och ska hjälpa socialsekreterare att urskilja om barnet är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck, utreda barnets situation och bedöma risken för fortsatt utsatthet.⁹⁵ Stödet är inte en lösning på alla utmaningar socialtjänsten står inför, men ger ett konkret stöd i arbetet till de yrkesverksamma inom socialtjänsten som utreder barn och unga.

Uppmärksamhet på brister i det förebyggande arbetet, i synnerhet gällande förskolans arbete mot hedersnormer

Under bevakningsperioden har bristande systematik i det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck framkommit i olika undersökningar. Förskolans brister i arbetet har särskilt uppmärksammats i två studier och debatterats av företrädare för regeringen.

Brottsförebyggande rådets nulägesrapport från 2024 beskriver hur det brottsförebyggande arbetet har bedrivits under 2023 (delvis utanför bevakningsperioden).⁹⁶ Rapporten visar på brister i det brottsförebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersrelaterat våld och förtryck är en brottstyp som har hög prioritet

⁹³ Dir. 2023:121 Översyn av socionomexamen för att motverka ungdomskriminalitet; tilläggsdirektiv 2024:32

⁹⁴ L: [Socialtjänstens brister förvärrar för hedersutsatta barn](#) (TV4 2025-01-24, hämtad 2025-02-07)

⁹⁵ [Heva - nytt bedömningsstöd för utredningar av barn i en hederskontext - Socialstyrelsen](#) (hämtad 2025-02-07)

⁹⁶ Brottsförebyggande rådet (2024). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – Nuläge och utvecklingsbehov 2024*

hos nationella myndigheter men som prioriteras i lägre utsträckning i brottsförebyggande åtgärder på lokal nivå. Ungefär en femtedel av kommunerna och mindre än tio procent av lokalpolisområdena hade genomfört brottsförebyggande åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck under 2023.⁹⁷ Polismyndigheten har haft flera särskilda händelser som har krävt omlokalisering av resurser för att bekämpa den grova brottsligheten, vilket kan ha lett till negativa effekter för de lokalpolisområden som bistått med resurser då de har fått prioritera ner brottsförebyggande åtgärder.⁹⁸ Samtidigt som det är få som arbetar brottsförebyggande mot hedersrelaterat våld och förtryck så har en förbättring skett gällande arbetet mot våld i nära relation, där något fler än hälften arbetar brottsförebyggande mot våld i nära relation jämfört med en tredjedel i föregående års enkätundersökning.⁹⁹

Även Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har konstaterat brister i det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. MFoF genomförde under hösten 2024 en enkätundersökning för att få en bild av hur kommuner och regioner arbetar med föräldraskapsstöd riktat till familjer i en hederskontext.¹⁰⁰ 210 unika kommuner och 20 av Sveriges 21 regioner svarade på enkäten.

Resultaten visar att endast en tredjedel av kommunerna och drygt hälften av regionerna har skriftliga rutiner som avser förebyggande arbete inom hedersrelaterat våld och förtryck. Kommunal grundskola och mödrahälsovården anger i högst grad att de har rutiner för förebyggande arbete. Cirka en tredjedel av kommunerna och drygt en fjärdedel av regionerna uppger att de har en utbildningsplan för personalen kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck. 16 procent av kommunerna har uppgett att beslut finns i organisationen om att verksamheterna ska arbeta med föräldraskapsstöd vid hedersrelaterat våld och förtryck. MFoF konstaterar att enkätundersökningen visar på stora brister i det våldsförebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Myndigheten argumenterar för att det förebyggande arbetet måste börja under barnets tidiga år och att arbetet med att förebygga samt upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck behöver utvecklas inom mödra- och barnhälsovården samt förskolan.

Under bevakningsperioden har MFoF tagit fram en nationell översikt över föräldraskapsstödjande program och metoder, där det bland annat framkommer att endast två program berör hedersrelaterat våld och

⁹⁷ Ibid. s 32. Av 276 svarande kommuner och 91 svarande lokalpolisområden.

⁹⁸ Ibid. s. 33

⁹⁹ Ibid. s. 32; Brottsförebyggande rådet (2023). Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – Nuläge och utvecklingsbehov s. 37

¹⁰⁰ [Enkät svar 2024 \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2025-02-11)

förtryck.¹⁰¹ MFoF har också lanserat Nexum-verktyget som är avsett att användas för ett sammanhållet stöd till familjer i en hederskontext på strategisk nivå.¹⁰² I processrapporten om Nexum framkommer att ett hållbart förebyggande arbete kräver ett systemperspektiv, där föräldraskapsstöd genomförs i samsyn och förstärks med andra förebyggande strategier, samt att arbeta upptäcka och förhindra pågående hedersrelaterat våld. Grundläggande kunskap om HRV, såväl som kunskap om arbetssätt och vad det innebär att arbeta systemövergripande och systematiskt behövs.¹⁰³

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har under bevakningsperioden slutredovisat sitt regeringsuppdrag att ta fram och sprida kunskapsunderlag med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck och på våldsförebyggande arbete till fritidsledare och andra yrkesverksamma som arbetar med ungas fritid. I rapporten konstaterar MUCF att det våldsförebyggande arbetet behöver vara långsiktigt och att kunskaperna fortsatt behöver öka bland yrkesverksamma. MUCF anser att det finns potential att utveckla rollen för öppen fritidsverksamhet i det våldsförebyggande arbetet. Kommunerna har behov av stöd gällande bland annat kompetenshöjande insatser, ekonomiska bidrag och tydligare samverkansuppdrag mellan öppen fritidsverksamhet, skola, socialtjänst, polis och civilsamhället.¹⁰⁴

Flera forskningspublikationer som har kommit under bevakningsperioden har också belyst svårigheter för yrkesverksamma när det gäller att hjälpa utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Dessa beskrivs under rubriken "Kunskapsproduktion" på sid 39.¹⁰⁵ Antologin "Hedersrelaterat våld och förtryck: Professionellas uppdrag och utmaningar" som publicerades under bevakningsperioden belyser dilemman som yrkesverksamma står inför inom till exempel socialt arbete, hälso- och sjukvård samt skola. Antologin syftar också till att ge stöd för hur professionella kan identifiera och arbeta förebyggande mot hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁰⁶

Under bevakningsperioden har två studier publicerats som belyser brister i förskolans arbete mot hedersnormer. Stadsrevisionen i Malmö har i sin studie "Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck" bland annat undersökt om förskolenämnden arbetar med att upptäcka barn

¹⁰¹ [Föräldraskapsstödskartan \(mfof.se\)](https://mfof.se) (Hämtad 2025-02-11)

¹⁰² [Nexum-verktyget \(mfof.se\)](https://mfof.se) (Hämtad 2025-02-11)

¹⁰³ Höög, E. (2024). *Processrapport*. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

¹⁰⁴ MUCF (2024). *Våld, förtryck och heder – tidiga insatser för en trygg fritid*

¹⁰⁵ Baianstovu, R. I. & Strid, S. (2024). Complexities facing social work: Honor-based violence as lived reality and stereotype. *Journal of Social work*. 1-19; Palm (2024) *Navigating conflicting norms on body and sexuality*. Malmö universitet

¹⁰⁶ Ouis, P. & Högdin, S. (reds.) (2024). *Hedersrelaterat våld och förtryck: Professionellas uppdrag och utmaningar*. Stockholm: Liber

utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck är ändamålsmässigt. Studien visar att arbetet inte är effektivt, eftersom förskolenämnden inte säkerställer att personal uppmärksammar hedersrelaterat våld. Det finns inte heller tillräcklig samverkan mellan förskolenämnden och de nämnder (arbetsmarknadsnämnden- och socialnämnden) som arbetar för att barn ska få den stöd och hjälp de behöver enligt socialtjänstlagen. Kompetensutveckling om hedersproblematik har inte genomförts på alla förskolor, och en anledning till det är att man är orolig för att personalen inte är redo att utbildas i ämnet. Granskningen visar också att förskolepersonal och ledning ofta undviker att ta upp oro kring hedersproblematik, både med föräldrar och i orosanmälningar. Stadsrevisionen menar att detta kan ha flera förklaringar. Det kan bero på rädsla för att skada relationen med föräldrarna, oro för att barnet ska tas från förskolan, på grund av hotbilden från barnets anhöriga, eller för att personalen själva upprätthåller hedersnormer.¹⁰⁷

I Rexvids studie "Förskolans möte med hederskulturen", genomförd på uppdrag av Länsstyrelsen Norrbotten och Gävleborg, framförs att de förhållningssätt som förskolepersonal använder för att bemöta och hantera hedersnormer riskerar att främja vårdnadshavares krav på exempelvis könssegregation, på bekostnad av barns rättigheter och förskolans uppdrag att verka för jämställdhet och integration.¹⁰⁸ Även denna studie lyfter svårigheten gällande oro för barnet, där personal uppger att de gör orosanmälningar vid fysiskt våld men att det råder osäkerhet och olika uppfattningar om när orosanmälan ska göras vid hedersrelaterade begränsningar.¹⁰⁹ Rexvid uppmärksammar problematiken med att barn kan tas från förskolan samt att förskolans personal kan, aktivt eller passivt, bidra till att främja hedersnormer i förskolan. Stadsrevisionen i Göteborg har också uppmärksammat problematiken med personal som upprätthåller hedersnormer inom framför allt förskola och skola före aktuell bevakningsperiod (september 2023). I granskningen noteras att nämnderna behöver säkerställa att personalen har rätt kompetens, att arbetet inom det egna ansvarsområdet behöver utvecklas och att samverkan mellan förskola, skola och socialtjänst behöver stärkas för att barn och unga ska få den hjälp de kan behöva.¹¹⁰

Efter stadsrevisionens kritik i Malmö krävde Jämställdhetsminister Paulina Brandberg att det skulle genomföras en nationell kartläggning av

¹⁰⁷ Stadsrevisionen Malmö stad (2024). *Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck – Fördjupad granskning*

¹⁰⁸ Rexvid, D. (2024). *Förskolans möte med hederskulturen*. Länsstyrelsen Norrbotten och Gävleborg

¹⁰⁹ Ibid. s. 106–112

¹¹⁰ Stadsrevisionen Göteborgs Stad (2023). *Granskning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck*

tystnadskulturen kring hedersförtryck inom förskola och skola. Ministern pekar ut tre orsaker till att personal i förskola och skola upprätthåller hedersnormer: personalen saknar tillräcklig kunskap; personalen har kunskap men vågar inte agera och personalen upprätthåller själv hedersförtryck.¹¹¹ Regeringens nationella samordnare för arbetet mot utanförskap, Gulan Avci, har också uttalat sig om personalens kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan. I en artikel i DN Debatt föreslår hon sju åtgärder för att bryta utanförskap.¹¹² En av de förslagna åtgärderna är: "Krav på kunskaper i svenska och hedersnormer för all personal i förskolan. För nyanställningar ska språktest och kunskaper om hederskulturen införas, och för befintlig personal ska utbildningsinsatser erbjudas."

Under bevakningsperioden har ansvarigt statsråd och representanter från regeringsunderlaget också debatterat om slöja på barn är en symbol för hedersförtryck som kräver åtgärder. I en debattartikel från den 16 februari 2024 skriver Tidöpartierna att de har som intention att kriminalisera tvång att bära religiös klädsel och att överväga skärpningar eller kompletteringar i styrdokument för att ge personal i förskola, skola och fritidshem bättre stöd i situationer där föräldrar kräver att deras barn ska bära exempelvis slöja.¹¹³ Ansvarigt statsråd Paulina Brandberg sa i Ekots lördagsintervju i september 2024 att slöja på riktigt små barn borde vara skäl för orosanmälan till socialtjänsten.¹¹⁴

I december 2024 meddelande regeringen att Linköpings universitet (Barnafrid – Nationellt centrum för kunskap om våld mot barn) får medel för att vidareutveckla och sprida material om hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan samt medel för att sprida information om orosanmälningar i skola och förskola, med fokus på utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck.¹¹⁵ Barnafrid har under bevakningsperioden tagit fram en anpassad utbildning för förskolan, baserad på Barnafrids basprogram om våld mot barn och unga.¹¹⁶ Utbildningen "Gruppspår förskola" lanserades nationellt 12 april 2024 och är framtagen i samarbete med Haninge kommun. Under 2023

¹¹¹ [Ministern efter Sydsvenskans avslöjande: Kartlägg tystnadskulturen kring hedersförtryck – Sydsvenskan](#) (Sydsvenskan 2024-03-06, hämtad 2025-02-07)

¹¹² ["30 timmar förskola för alla för att bryta utanförskapet"](#) (Dagens Nyheter 2024-10-08, hämtad 2025-02-07)

¹¹³ [L, KD, M, SD: Tvång till religiös klädsel kan kriminaliseras](#) (Svenska Dagbladet 2024-02-16, hämtad 2025-02-07)

¹¹⁴ [Paulina Brandberg \(L\): Slöja på riktigt små barn borde vara skäl för orosanmälan](#) (Sveriges Radio 2024-09-07, hämtad 2025-02-07)

¹¹⁵ [Medel till Barnafrid för att motverka och förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan – Regeringen.se](#) (hämtad 2025-02-07); [Nationell spridning av kunskap för att hjälpa barn utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck – Regeringen.se](#) (hämtad 2025-02-11)

¹¹⁶ [Förskolan får eget gruppspår i basprogram våld mot barn och unga – Linköpings universitet](#) (hämtad 2025-02-07)

fördubblades antalet orosanmälningar i Haninge efter att samtliga förskolepersonal gått utbildningen.

Flera nya uppdrag med inriktning mot nyanlända och utanförskapsområden

Under bevakningsperioden har flera förebyggande uppdrag lämnats till myndigheter. Många av dem med koppling till grundläggande värderingar i det svenska samhället, så som vi såg i trenden där hedersrelaterat våld och förtryck kopplas till migration- och integrationspolitiken.

En särskild utredare ska se över hur samhällsorienteringen ska bli obligatorisk för nyanlända och kopplas till olika ersättningsystem. Samhällsorienteringen ska tydliggöra vikten av jämställdhet som en grundläggande värdering i samhället, och också inkludera kunskap om HRV och barnets rättigheter.¹¹⁷

Folkhälsomyndigheten och ett flertal andra myndigheter¹¹⁸ har fått i uppdrag att stärka och främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, med särskilt fokus på områden där utanförskapet är stort. I direktiven nämns sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, rätt till frihet från diskriminering, trakasserier samt hedersrelaterat våld och förtryck. Detta beskrivs i direktivet vara ”rättigheter och grundläggande värderingar som det svenska samhället bygger på”. I uppdraget ska Folkhälsomyndigheten inhämta kunskap från i övrigt berörda myndigheter, och i synnerlighet vissa specifika myndigheter, däribland NCH.¹¹⁹

Folkhälsomyndigheten och Skolverket har fått i uppdrag att uppdatera stödmaterial för undervisning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer, med särskilt fokus på områden där utanförskapet är stort. I direktivet står följande: ”Det finns dock utbredda problem vad gäller begränsande hedersnormer och ungas attityder till sexualitet och könsidentiteter utanför normen. Hedersrelaterat våld och förtryck riskerar i sin tur att förstärkas i områden där utanförskapet är stort.”¹²⁰ Socialstyrelsen har i regleringsbrevet för 2024 fått i uppdrag att ge stöd till kommuner och regioner att inrätta familjecentraler samt att

¹¹⁷ Dir. 2023:169 *En förbättrad samhällsorientering för nyanlända*

¹¹⁸ Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet, Statens institutionsstyrelse och Brottsoffermyndigheten

¹¹⁹ Regeringsbeslut II:3. *Myndighetsgemensamt uppdrag att stärka och främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter*. A2024/01236

¹²⁰ Regeringsbeslut II:2. *Uppdrag till Folkhälsomyndigheten och Statens skolverk att uppdatera stödmaterial för undervisning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycket och relationer*. A2024/01235

prioritera områden där utanförskapet är stort.¹²¹

Det finns också flera uppdrag gällande hedersrelaterat våld och förtryck som inte har fokus på nyanlända eller utanförskapsområden och som inte hänvisar till grundläggande värderingar i samhället. Bland annat har Skolverket fått i uppdrag i regleringsbrevet för 2024 att ”kartlägga och analysera förskolors, skolors och huvudmäns arbete med att förebygga, upptäcka och åtgärda mäns våld mot kvinnor, inklusive våld i ungas relationer och hedersrelaterat våld och förtryck”.¹²²

I NCH:s sammanställning av regeringsuppdrag är omkring en tredjedel av uppdragen av kartläggande karaktär.¹²³ Exempelvis har Socialstyrelsen fått i uppdrag att se över, anpassa och komplettera andra kunskapsstöd för arbetet mot våld i nära relationer så att de fullt ut kan användas även i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.¹²⁴ I regleringsbrevet för budgetåret 2024 fick MUCF i uppdrag att göra en fördjupad analys av behovet av stödsatser om hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive utsatthet för så kallade omvändelseförsök mot unga hbtqi-personer.¹²⁵

MUCF fick också i uppdrag att ta fram och sprida kunskapsunderlag med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck och våldsförebyggande arbete till bland annat fritidsledare och idrottsledare.¹²⁶ Även Myndigheten för delaktighet (MFD) har i uppdrag att kartlägga och utveckla stödmaterial, om våld mot barn och unga med funktionsnedsättning samt fördjupad kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning.¹²⁷ I myndighetens publikation ”Motverka våld bland barn och unga med funktionsnedsättning” som är en delredovisning av uppdraget, drar MFD slutsatsen att det är avgörande att befintliga stödmaterial faktiskt sprids och implementeras, samt att

¹²¹ Regeringsbeslut II:4 Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Socialstyrelsen. S2020/05537

¹²² Regeringsbeslut II:1 Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Statens skolverk. U2023/02553

¹²³ NCH har gjort en intern sammanställning över de uppdrag som har lämnats till myndigheter från sittande regerings tillträde fram till sista december 2024. De identifierade uppdragen har kategoriserats efter de olika typerna: kartläggning, informationsinsats, utvecklingsarbete och övrigt. Om ett uppdrag rör flera typer, har det kategoriserats till uppdragets tyngdpunkt. Uppdragen har sedan sorterats efter följande olika fokus för innehållet: förebygga, stödja, upptäcka, bemöta och övrigt. De uppdrag som har flera fokus för innehåll har sorterats till det fokus som är uppdragets tyngdpunkt. Kategoriseringen och sortering baseras på NCH:s bedömning av uppdragen.

¹²⁴ Regeringsbeslut II:4 Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Socialstyrelsen. S2020/05537

¹²⁵ Regeringsbeslut I:14 Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor. S2023/03224 (delvis)

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Regeringsbeslut III:2 Uppdrag att kartlägga och utveckla stödmaterial om våld mot barn och unga med funktionsnedsättning samt fördjupad kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning. S2023/02178. Uppdraget ska slutredovisas 15 februari 2025.

yrkesverksamma är bekväma med att använda stödmaterialet.¹²⁸

Ungefär en fjärdedel av uppdragen i NCH:s sammanställning har fokus på att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck och lika många har fokus på att stödja utsatta eller yrkesverksamma. Det finns en tendens att fokus för innehåll i uppdragen har gått från att upptäcka till att förebygga. Detta kan följa tendenser i den allmänna debatten där det fokuseras främst på brottsförebyggande arbete. Dock har ett flertal uppdrag under den senare delen av bevakningsperioden haft fokus på att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck, vilket gör att tendensen har avstannat något.

KUNSKAPSPRODUKTION

Under denna rubrik beskrivs karaktären på och till viss del innehållet i den kunskapsproduktion som skett under bevakningsperioden, i form av både forskningspublikationer och andra studier såsom publikationer från myndigheter och liknande. Även uppdrag att ta fram kunskap på området redovisas under denna rubrik.

Vanligt med uppdrags- och utvärderingsforskning på området

Inledningsvis är det värt att nämna att kunskapsläget gällande hedersrelaterat våld och förtryck fortsatt är präglad av kunskapsluckor, även om forskningsintresset för frågorna till viss del har breddats under senare år. Ett exempel på breddning är att det numera också finns studier som belyser förövares perspektiv på hedersrelaterad brottslighet. En stor del av den forskning som bedrivits har dock handlat om själva hedersbegreppet och det saknas därmed en utbyggd forskningsgrund som belyser olika uttryck för och hantering av hedersrelaterat våld och förtryck ur skilda disciplinära perspektiv. Kunskapsluckor i forskningen beskrivs närmare i en separat planerad publikation från NCH.

Det är dock relativt vanligt förekommande med uppdrags- och utvärderingsforskning på området. Det vill säga att myndigheter och andra organisationer beställer forskning utifrån vissa givna ramar. Det handlar ofta om kortare insatser och mer styrda uppdrag än mer traditionell forskning. Givet att forskningsbasen är relativt liten och spretig får dessa publikationer stort utrymme på fältet. Detta är också tydligt under aktuell bevakningsperiod.

Kunskapsproduktionen under perioden har dels bestått i utvärdering av arbetsmetoder på området och kartläggande uppdrag, där forskare på

¹²⁸ Myndigheten för delaktighet (2024). *Motverka våld bland barn och unga med funktionsnedsättning – En kartläggning av stödmaterial*, s. 10–11.

uppdrag av myndigheter tar fram och sammanställer kunskapsläget på området. När det gäller utvärdering av arbetsmetoder, har forskare på Marie Cederschiölds högskola på uppdrag av Länsstyrelsen Stockholm genomfört och publicerat en utvärdering av det samtalsstöd som Origo, det myndighetsgemensamma resurscentrumet mot hedersrelaterat våld och förtryck i Stockholms län, erbjuder ungdomar som växer upp i en hederskontext.¹²⁹ En liknande utvärdering som genomfördes före aktuell bevakningsperiod (juni 2023), var en utvärdering av Shanazi hjältar av forskare på Högskolan i Gävle.¹³⁰ Att anlita forskare för utvärdering av arbetsmetoder kan ses som ett tecken på behovet av att samla evidens för de metoder som används.

När det gäller kartläggande uppdrag under bevakningsperioden kan nämnas det uppdrag som getts till forskare vid Stockholms universitet och Marie Cederschiölds högskola av Jämställdhetsmyndigheten, som en del i myndighetens uppdrag att kartlägga och sprida kunskap om erfarenheter av hedersförtryck samt annat våld och förtryck kopplat till utlandsvistelse. Uppdraget utmynnade i en publikation under hösten 2023 som omfattar såväl en internationell utblick gällande området som en dokumentstudie av beslut enligt LVU som innefattade erfarenheter av våld och förtryck kopplat till utlandsvistelse.¹³¹ Även rapporten "Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck" som kom i början av 2024, är resultat av att forskare vid Karlstad universitet anlitas av Jämställdhetsmyndigheten och Stiftelsen allmänna barnhuset, för att göra en fördjupad analys av den data som samlats in i den nationella kartläggningen av våld mot barn.¹³²

Göteborgs stad anlidade å sin sida forskare från Örebro universitet för att göra en uppföljning av Göteborgs stads plan mot hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget utmynnade i rapporten "Ungas livsvillkor i Göteborg" som kom under hösten 2023 och ger en bild av andelen ungdomar som lever med hedersnormer i ett urval av skolorna i Göteborgs stad.¹³³ Slutligen kan nämnas det uppdrag som Länsstyrelsen Norrbotten och Gävleborg gett en forskare vid Stockholms universitet att ta fram kunskap om förskolepersonals möten med barn, vårdnadshavare och personal som har sin bakgrund i och utanför en

¹²⁹ Jonsson, L., Svedin, C-G., Jenstav, M. och Länsstyrelsen Stockholm (2024). *Origos samtalsstöd för ungdomar som växer upp i en hederskontext.*

¹³⁰ Sjöberg, S., Donohue, C., Nässén, N. & Löf, C. (2023). *Shanazi hjältars arbete för att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck.* Högskolan i Gävle

¹³¹ Linell, H & Lundberg, L. (2023). *Hedersförtryck samt annat våld och förtryck under utlandsvistelse,* Stockholms universitet

¹³² Jernbro, C. & Landberg, Å (2024). *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.* Stiftelsen allmänna barnhuset och Jämställdhetsmyndigheten

¹³³ Baianstovu, R. I. & Enelo, J-M., (2023). *Ungas livsvillkor i Göteborg. Enkätundersökning för uppföljning av Göteborgs stads plan mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020-2023.* Örebro Universitet

hederskontext. Uppdraget utmynnade i rapporten "Förskolans möte med hederskulturen" som presenterades under 2024.¹³⁴ Rapportens resultat beskrivs under rubriken "Uppmärksamhet på brister i det förebyggande arbetet, i synnerhet gällande förskolans arbete mot hedersnormer" på sid 35 i avsnittet "Myndigheters uppdrag och arbete".

Dessa utvärderande och kartläggande uppdrag som genomförs av på området verksamma forskare utgör viktiga bidrag när det gäller kunskapsutvecklingen om hedersrelaterat våld och förtryck. Som tidigare nämnts får också de publikationer som kommer relativt stort genomslag givet att kunskapsbehovet på fältet är stort. Samtidigt är det också viktigt att uppmärksamma att de studier som bedrivs i denna form inte har samma krav och förutsättningar som mer traditionell forskning, vilket också är viktigt att ha med i beräkningen när kunskapen värderas. I detta avseende kan yrkesverksamma behöva stöd i att värdera och granska den kunskap som tas fram och få hjälp att analysera möjligheten att omsätta kunskapen i praktisk handling.

Det är också värt att nämna att det under hösten 2024 kom en utlysning av forskningsmedel från Vetenskapsrådet där forskning om hedersrelaterat våld och förtryck ryms.¹³⁵ Detta kan innebära att kunskapsbasen på området kan breddas framöver.

Det har också publicerats några vetenskapliga publikationer i form av referentgranskade (peer-reviewade)¹³⁶ artiklar och avhandlingar under bevakningsperioden. Dessa beskrivs under avsnittet "Fortsatt betoning på den egna förståelsen och komplexitet".

Flera uppdrag i syfte att få en lägesbild av utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck

En ofta konstaterad kunskapslucka på området är uppgifter om omfattningen av utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck dels i befolkningen i stort, dels i olika grupper. Regeringen beskriver i skrivelsen "Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor" att det kvarstår utmaningar i att mäta och följa omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck.¹³⁷ Angelägenheten att få fram en lägesbild av utsattheten på området är synlig i de många uppdrag med detta syfte som myndigheter mottagit under bevakningsperioden.

¹³⁴ Rexvid, D. (2024). *Förskolans möte med hederskulturen*. Länsstyrelsen Norrbotten och Gävleborg

¹³⁶ Syftar på att studien genomgått en form av expertgranskning av sakkunniga inom forskningsfältet, en form av kollegial fackgranskning.

¹³⁷ Regeringens skrivelse 2024/25:69 *Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*

Av relevans i detta avseende är det uppdrag som Jämställdhetsmyndigheten tilldelades under 2024 att ta fram en lägesbild över utsatthet för mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck bland barn och vuxna som tillhör Sveriges nationella minoriteter, med särskilt fokus på utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck och hbtqi-personers utsatthet.¹³⁸ Samma myndighet har också fått i uppdrag att utreda och lämna förslag på hur ett nationellt inrapporterings- och uppföljningssystem för ärenden där barn eller vuxna har blivit bortförda kan utformas, i syfte att på längre sikt kunna få en lägesbild av omfattningen av denna problematik.¹³⁹ Även Socialstyrelsen har fått ett uppdrag att se över möjligheten att ta fram nationell statistik som avser försvunna och bortförda barn i en hederskontext inom socialtjänstens verksamhet.¹⁴⁰ Det pågår också en utredning där ett nationellt frånvaroregister för elever i grundskolan är en del av utredningens uppdrag.¹⁴¹

En annan kunskapslucka är kunskap om utsattheten för digitalt våld med koppling till hedersrelaterad utsatthet. På detta område har Jämställdhetsmyndigheten fått i uppdrag under 2024 att kartlägga kunskapsläget om de digitala och teknikbaserade dimensionerna av mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel.¹⁴² Även Skolverket har fått i uppdrag att genomföra en analys av elevers utsatthet för digitalt våld i skolan.¹⁴³

Det finns också en rad tidigare uppdrag som pågår eller har avrapporterats under bevakningsperioden, som syftar till att få en lägesbild på relevanta områden kopplade till hedersrelaterad utsatthet. Jämställdhetsmyndigheten har exempelvis i uppdrag att kartlägga barn- och tvångsäktenskap samt att kartlägga mäns utsatthet för våld i nära relationer inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Jämställdhetsmyndigheten har också i uppdrag att, i samarbete med Göteborgs universitet, ta fram en internationell kunskapsöversikt om hedersrelaterat våld och förtryck. I uppdraget ingår också att genomföra relevanta kompetenshöjande insatser för att öka den forskningsbaserade

¹³⁸ Regeringen (2024). Uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten om Mäns våld mot kvinnor, annat våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck mot barn och vuxna som tillhör de nationella minoriteterna. Ku2024/00383

¹³⁹ Regeringsbeslut II:10 Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Jämställdhetsmyndigheten 2023/01754

¹⁴⁰ Regeringsbeslut II:4 Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Socialstyrelsen. S2020/05537

¹⁴¹ Dir. 2023:154 Varaktigt förbättrad trygghet och studiero i skolan

¹⁴² Regeringen (2024). Uppdrag om de digitala dimensionerna av mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. A2024/00815

¹⁴³ Regeringen (2024). Uppdrag att undersöka användning av digitala enheter i skolan och fritidshemmet U2024/01728

kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck bland relevanta yrkesgrupper och andra aktörer. Uppdraget ska i sin helhet avrapporteras 17 januari 2026.¹⁴⁴

Fördjupad kunskap om psykisk ohälsa, multiutsatthet och särskilt utsatta grupper

Bevakningsperioden har också inneburit en kunskapsproduktion som specifikt har belyst psykisk ohälsa, multiutsatthet och särskilt utsatta och sårbara grupper kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck. MUCF har publicerat rapporten "Det får inte existera" som särskilt lyfter fram både psykisk ohälsa och hbtq-personers särskilda utsatthet i en hedersrelaterad kontext. Rapporten utgår från 15 intervjuer med yrkesverksamma i stödverksamheter, elva intervjuer med hbtq-personer som har levt eller lever i familjer med hedersnormer samt tre skriftliga berättelser från unga hbtq-personer. Rapporten beskriver att unga hbtq-personer lever i otrygghet, är utsatta för psykiskt och fysiskt våld och lider av psykisk ohälsa. Det omgivande samhällets brist på kunskap och förmåga att se deras utsatthet bidrar till att de inte får sina rättigheter tillgodosedda.¹⁴⁵

Även den tidigare nämnda rapporten av Jernbro och Landberg "Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck" belyser just den psykiska ohälsan kopplad till att leva med hedersrelaterad utsatthet. Rapporten bygger på en analys av den nationella kartläggningen av våld mot barn i Sverige (där 5820 elever i årskurs nio på 149 slumpmässigt utvalda grundskolor svarade på frågor om utsatthet för våld under hela uppväxten i en anonym webbenkät). Studien visar att ungefär var femte ungdom upplevde oskuldskrav. Ungdomar med oskuldskrav var mer utsatta för våld av föräldrar och andra vuxna i jämförelse med övriga ungdomar. Flickor med oskuldskrav var den mest utsatta gruppen. De var utsatta för mer allvarligt och systematiskt fysiskt våld än pojkar och övriga flickor. Flickor med oskuldskrav upplevde i högre grad krav på en eventuell partner och relation än övriga, inklusive pojkar med oskuldskrav. Konsekvenser om familjen eller släkten inte skulle acceptera en kärleksrelation, såsom att bli hotad eller skadad, utkastad, utfryst, var också vanligast för flickor med oskuldskrav. Flickor med oskuldskrav var multiutsatta (utsatta för tre eller fler former av våld) i betydligt högre utsträckning än flickor utan oskuldskrav. I studien var det drygt två procent av ungdomarna som uppgav att de inte själva får välja framtida partner. Flickor som inte själva får välja framtida partner

¹⁴⁴ Regeringen (2023). Uppdrag att ta fram en kunskaps- och forskningsöversikt om hedersrelaterat våld och förtryck med internationella perspektiv samt att genomföra kompetenshöjande insatser. A2023/01354

¹⁴⁵ MUCF (2024). "Det får inte existera". Om unga hbtq-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck samt omvändelseförsök.

mådde psykiskt sämre än övriga.¹⁴⁶ Studien avslutas med ett antal rekommendationer kring det förebyggande arbetet, som författarna menar behöver förstärkas på flera nivåer i samhället.

Även i utvärderingen av Origos samtalsstöd för ungdomar som växer upp i en hederskontext, som genomförts på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholm, framkommer att ungdomar som levt eller lever under hedersrelaterat våld och förtryck är mycket utsatta. Utvärderingen baseras på en enkätstudie som genomfördes vid flera tillfällen (vid första enkättillfället besvarades enkäten av 66 ungdomar) och en intervjustudie som omfattade 25 ungdomar som hade gått i samtal hos Origo eller fortfarande hade kontakt med Origo. Utvärderingen visar att de ungdomar som lever med hedersrelaterade begränsningar påtagligt oftare, jämfört med andra ungdomar, har varit utsatta för psykisk och fysisk misshandel liksom sexuella övergrepp. Studien visar också att de unga människor som kommer till Origos verksamhet har en påtagligt sämre psykisk hälsa, självkänsla och resiliens samt är mer tyngda av skamkänslor. Flera av ungdomarna beskrev att olika former av våld gick in i varandra och var svåra att särskilja.¹⁴⁷

Slutligen har också situationen för personer med funktionsnedsättning som lever med utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck lyfts fram i den rapport som MFD presenterat under året (delrapporteringen av det uppdrag som myndigheten fick 2023¹⁴⁸). Rapporten som bygger på intervjuer med yrkesverksamma inom anpassad skola och specialskola, habiliteringsverksamheter respektive rättsväsendet, belyser att beroendeställning och osynlighet är karakteristiskt för målgruppens utsatthet. En annan sårbarhetsfaktor som framkommer i rapporten är att individer som vuxit upp i en hederskontext kan ha svårt att uttrycka sin egen vilja, fatta egna beslut och vill dessutom ofta vara andra till lags. När problematiken finns i själva familjestrukturen ligger det i sakens natur att utsattheten sällan blir synliggjord och kommer till myndigheters och rättsväsendets kännedom. Rapporten belyser också att funktionsnedsättning förknippas med skam i en hederskontext. Inom habiliteringen finns erfarenheter av att vissa barn och unga, som lever i familjer där hedersnormer förekommer, inte tillåts ta del av habiliteringsinsatser. Detta delvis på grund av skammen kopplad till barnets funktionsnedsättning. En annan bidragande faktor till att vissa barn uteblir från habiliteringsinsatser uppges vara familjers bristande

¹⁴⁶ Jernbro, C. & Landberg, Å. (2024) *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*

¹⁴⁷ Jonsson, L., Svedin, C-G, Jenstav, M. och Länsstyrelsen Stockholm (2024). *Origos samtalsstöd för ungdomar som växer upp i en hederskontext*.

¹⁴⁸ Regeringsbeslut III:2. Uppdrag att kartlägga och utveckla stödmaterial om våld mot barn och unga med funktionsnedsättning samt fördjupad kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot personer, S2023/02178. Uppdraget ska slutredovisas 15 februari 2025.

förtroende för samhället och myndigheter.¹⁴⁹

Fortsatt betoning i forskningen på den egna förståelsen och komplexitet

Det har under bevakningsperioden publicerats en rad olika forskningspublikationer på ämnesområdet hedersrelaterat våld och förtryck. Två avhandlingar som berör hedersrelaterade fenomen och frågor har lagts fram vid Malmö universitet.¹⁵⁰ NCH har också identifierat ett antal forskningsartiklar som publicerats i peer-reviewade tidskrifter.¹⁵¹ Utöver detta har det publicerats en forskningsbaserad antologi på område, där två forskare från Högskolan i Halmstad är redaktörer¹⁵² samt ett fackgranskat konferensbidrag med bäring på hedersrelaterade frågor.¹⁵³

Gemensamt för flera av dessa bidrag är att fokus för studierna är den egna förståelsen av hedersrelaterade fenomen hos personer som lever i en hederskontext. I Cinthios avhandling undersöks tankar och erfarenheter dels hos ungdomar som lever i kontexter där familjegemenskap, socialt anseende och kvinnlig kyskhet ges stor betydelse och skapar begränsningar i deras vardag, dels hos personer dömda för brott som av Kriminalvården bedöms ha koppling till hedersnormer. Cinthio undersöker och analyserar intervjupersonernas upplevelser av normer och normkonflikter kring olika fenomen som familjeloyalitet, värdering och reglering av relation och sexualitet, kön och könsroller, våld och (icke-) svenskhet.¹⁵⁴ Även Grip och Dynevals studie som bygger på intervjuer med personer dömda för

¹⁴⁹ Myndigheten för delaktighet (2024). *Delrapportering om metodstöd om våld mot barn och fördröjad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck*

¹⁵⁰ Cinthio, H. (2023). *Rörelser i gränslandet. Om komplexa hedersnormer och samhällsliga markeringar*. (Doktorsavhandling, Malmö universitet); Palm, C. (2024). *Navigating conflicting norms on body and sexuality*. (Doktorsavhandling, Malmö universitet)

¹⁵¹ Baianstovu, R. I. & Strid, S. (2024). Complexities facing social work: Honor-based violence as lived reality and stereotype. *Journal of Social work*. 1–19; Grip, L. & Dynevall, M. (2024). Honour-based violence in Sweden – an offender perspective. *Nordic Journal of Criminology*. Volume 25, no. 1-2024, 1–17; Enelo, J-M, Baianstovu, R. I. & Strid, S. (2024). Sons of Honour, Honour of Sons. Expectations of Chastity and Restrictions of Marriage to Identify Boys with Culture of Honour in Sweden, *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 1–15; Olsson, H. (2024). Voices of Women Exposed to Honour- Based Violence: On Vulnerability, Needs and Support from Social Services. *British Journal of Social Work* (2024) 54, 2623–2641; Vogel, A. (2024). "Honour. Youths' negotiation regarding a loaded concept". *Språk och stil* NF 34, 2024, s. 210–242

¹⁵² Ouis, P. & Högdin, S. (reds.) (2024). *Hedersrelaterat våld och förtryck: Professionellas uppdrag och utmaningar*. Stockholm: Liber

¹⁵³ Vogel, A. & Raattamaa Visén, P. (2024). Om du hade levt det livet som din pappa vill, hade du ångrat dig då? Analyser av elevfrågor i ett temaarbete om hedersnormer. Sigrell, Ohlsson, Strand, Sundby (reds). *Femtonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning. Språk och litteratur – en möjlig eller skön förening*. Lund: Lund universitet.

¹⁵⁴ Cinthio, H. (2023). *Rörelser i gränslandet. Om komplexa hedersnormer och samhällsliga markeringar*. Malmö universitet,

hedersrelaterade brott har fokus på förövarnas egna versioner av brotten, deras relation till offret och deras bakgrund och relation till hederskultur.¹⁵⁵ Vogel och Raattamaa Viséns studie handlar om ungdomars förhandling och intagande av olika perspektiv i normkonflikter kopplat till en skönlitterär bok som handlar om hedersrelaterade begränsningar.¹⁵⁶ Vogels egna artikel har också fokus på ungdomars förhandling om begreppet heder.¹⁵⁷ Slutligen är fokus i Palms avhandling på kvinnors egen självförståelse av kvinnlig könsstympning (Palm använder begreppet kvinnlig omskärelse) under migrationsprocessen och i mötet med yrkesverksamma.¹⁵⁸

Genom att belysa den egna förståelsen hos intervjupersonerna lyfts också komplexiteten i hedersbegreppet och hedersrelaterade fenomen fram i flera av dessa studier. Cinthio belyser exempelvis att förståelsen hos unga som lever med hedersnormer går på tvärs med rättssystemets förståelse. Hon skriver att ”några av de drag som framstår är att problematiken inte är enkel att förstå och tolka, och att hedern som fenomen är svår att särskilja och ringa in på det sätt som lagar och styrdokument kräver.”¹⁵⁹ Även Baianstovu och Strid lyfter fram hedersrelaterat våld och förtryck som ett komplext fenomen, präglad av en polarisering av olika perspektiv. Författarna menar att hedersrelaterat våld är såväl en verklig företeelse som ett fenomen som präglas av stereotyper, vilket kan utgöra ett hinder för socialtjänstens förmåga att stödja dem som utsätts för våld. Baianstovu och Strid menar att artikelns bidrag är att fungera som ett stöd till socialarbetares förståelse av komplexiteten i hedersrelaterat våld.¹⁶⁰ I Olssons artikel undersöks omständigheterna som leder hedersutsatta kvinnor till att söka hjälp från socialtjänsten såväl som erfarenheter av stöd och hjälp från socialtjänsten. Studien visar bland annat på att socialtjänsten behöver uppmärksamma de hot som uppkommer i samband med skilsmässa, de systematiska trakasserier kvinnorna utsätts för i offentliga miljöer samt de utsatta barnens perspektiv i högre utsträckning.¹⁶¹

¹⁵⁵ Grip, L. & Dynevall, M. (2024). Honour-based violence in Sweden – an offender perspective. *Nordic Journal of Criminology*. Volume 25, no. 1-2024, 1-17

¹⁵⁶ Vogel, A. & Raattamaa Visén, P. (2024). Om du hade levt det livet som din pappa vill, hade du ångrat dig då? Analyser av elevfrågor i ett temaarbete om hedersnormer. Sigrell, Ohlsson, Strand, Sundby (reds). *Femtonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning. Språk och litteratur – en möjlig eller skön förening*. Lund: Lund universitet.

¹⁵⁷ Vogel, A. (2024). “Honour. Youths’ negotiation regarding a loaded concept”. *Språk och stil* NF 34, 2024, s. 210-242

¹⁵⁸ Palm, C. (2024). *Navigating conflicting norms on body and sexuality*. (Doktorsavhandling, Malmö universitet)

¹⁵⁹ Cinthio, H. (2023). *Rörelser i gränslandet. Om komplexa hedersnormer och samhällliga markerings*. Malmö universitet, s. 2

¹⁶⁰ Baianstovu, R. I. & Strid, S. (2024). Complexities facing social work: Honor-based violence as lived reality and stereotype. *Journal of Social work*. 1-19

¹⁶¹ Olsson, H. (2024). Voices of Women Exposed to Honour- Based Violence: On Vulnerability, Needs and Support from Social Services. *British Journal of Social Work* (2024)

Avslutande diskussion

Omvärldsanalysen visar att hedersrelaterat våld och förtryck är ett prioriterat politikområde som under bevakningsperioden kopplats inte bara till jämställdhetspolitiken utan även till migrations- och integrationspolitiken. Migrations- och integrationspolitiken ligger högt upp på regeringens agenda vilket innebär att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck genom detta får förstärkt prioritet. Hedersrelaterat våld och förtryck beskrivs därmed också som en bredare samhällsfråga vilken har koppling till och får konsekvenser för andra samhällsproblem (såsom tystnadskulturer, organiserad brottslighet och parallella samhällsstrukturer).

Denna förflyttning och breddning skulle kunna bidra till att ge arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck mer tyngd och prioritet även hos andra aktörer som direkt eller indirekt har uppdrag att adressera problematiken. Samtidigt kan den tydliga kopplingen mellan migration- och integrationspolitik och hedersrelaterat våld och förtryck, genom fokuset på "svenska värderingar", bidra till att människor som träffas av regeringens politik och myndigheters insatser (exempelvis förebyggande insatser) känner sig ifrågasatta såsom varande inte tillräckligt "svenska" eller socialt integrerade. Det kan i så fall leda till att insatserna inte blir effektiva och når sitt mål, då målgruppen kan distansera sig från och känna misstänksamhet mot det stöd som erbjuds. I utvärderingen av resurscentraverksamheten Origo lyfts just vikten av kunskap om olika former av våld, rasism och diskriminering tillsammans med kunskapen om vad det innebär att växa upp i en hedersrelaterad kontext, som särskilt viktig i mötet med utsatta. Studier under bevakningsperioden om socialtjänsten visar dessutom att förtroendet för socialtjänsten är relativt lågt och att socialtjänsten tillsammans med andra aktörer behöver bli bättre på att nå ut till alla grupper av barn, då insatserna i lägre grad når barn som har utlandsfödda föräldrar.

Utöver detta råder det stor oenighet på fältet gällande hedersbegreppet och relationen mellan hedersrelaterat våld och förtryck och andra våldsformer. Denna oenighet har funnits under en lång tid men bedöms ha förstärkts under bevakningsperioden, bland annat kopplat till diskussionen om och regeringens deklarerade avsikt att införa ett sjunde jämställdhetspolitiskt delmål. Det kan även kopplas till diskussionen kring rättsfall där forskare kallats in för att bevisa eller motbevisa själva hedersmotivet när avgöranden skulle fällas gällande detta. En konsekvens av oenigheten och polariseringen på fältet kan vara att fokus flyttas från vilka åtgärder och insatser som utgör ett verkningfullt

arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, till vilket jämställdhetspolitiskt delmål och vilken strategi det arbetet ska bedrivas inom samt vilket perspektiv som ska anses vara rådande. Det kan i slutändan leda till att utsatta inte får det anpassade stöd och den hjälp de behöver. Politiska styrmedel kan också riskera att få lägre legitimitet hos yrkesverksamma som möter utsatta och fältet kan anses vara svårnavigerat och utmanande att arbeta med.

Det kan också konstateras att den stora tilltro som sätts till lagstiftande åtgärder på området från politiskt håll, möter en verklighet där implementeringen av lagstiftningen går relativt långsamt och där graden av personupplärade hedersrelaterade brott fortsatt ligger på en mycket låg nivå. Även om lagstiftningen är ett viktigt verktyg så krävs även andra typer av insatser som bland annat också adresserar det förebyggande arbetet och utgår från ett helhetsperspektiv på den problematik som hedersrelaterat våld och förtryck utgör. Den politiska intentionen att kriminalisera enskilda uttryck som kan kopplas till hedersrelaterat våld och förtryck, som är tydlig under bevakningsperioden, kan också beskrivas som stående i ett motsatsförhållande till forskningens betoning på komplexitet i vad det innebär att leva med hedersrelaterad utsatthet.

Även det förstärkta fokuset på bortföranden av barn med hedersmotiv som varit tydligt under bevakningsperioden visar på att lagstiftningen på området behöver implementeras i större utsträckning och också kompletteras av fler åtgärder. Eftersom det har framkommit att många kommuner saknar rutiner för hantering av bortföranden håller NCH, i samarbete med länsstyrelserna i de tre storstads länen, på att ta fram en rutinmall för yrkesverksamma inom förskola, skola respektive socialtjänst. NCH har också i samverkan med flera myndigheter sedan tidigare tagit fram en vägledning för yrkesverksamma inom socialtjänst, skola, polis samt hälso- och sjukvård gällande hedersrelaterad brottslighet.¹⁶² Även om denna vägledning är ett viktigt stöd för yrkesverksamma visar slutredovisningen av uppdraget att det även här finns hinder för implementering i form av tid för kompetensutveckling och varierande kunskapsnivåer över landet.¹⁶³

Hinder för implementering betonas också i dialog med resurscentra¹⁶⁴ och andra samverkansparter till NCH. Det finns svårigheter att nå ut med kunskap och information på grund av bland annat bristande

¹⁶² Länsstyrelsen Östergötland (2024). *Myndighetsgemensam vägledning vid hedersrelaterad brottslighet*

¹⁶³ Länsstyrelsen Östergötland (2023). *Slutredovisning av myndighetsgemensamt uppdrag om information och vägledning i arbetet mot hedersrelaterad brottslighet*

¹⁶⁴ NCH har till uppdrag att stödja utvecklingen av regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra (resurscentra). NCH har under bevakningsperioden fördelat särskilda jämställdhetsmedel för etableringen av elva resurscentra i tio län. Länen får medel under projektperioden, som i dagsläget är fyra år.

resurser och hög arbetsbelastning hos mottagarna. Detta trots att det finns ett stort behov av ökad kunskap och systematik i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, för att mer effektivt kunna förebygga, upptäcka och stödja de som är utsatta. NCH kan därmed konstatera att det krävs krafttag för att både sprida kunskap om existerande lagstiftning och ge grundläggande- och specialistkompetens om hedersrelaterat våld och förtryck och säkerställa att denna kunskap och kompetens kan implementeras. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys lyfter exempelvis att förutsättningarna för att bygga upp specialistkompetens kan se olika ut i landets kommuner, och att specialistkompetens kan byggas exempelvis genom att ta mer hjälp från regionala resurscentra.¹⁶⁵

En fungerande samverkan som utgår ifrån den utsattas behov är avgörande, och även här har svårigheter påtalats framförallt gällande socialtjänsten och dess samverkansparter. Resurscentra är ett exempel på samverkan i praktiken och under bevakningsperioden har flera resurscentra påbörjat ett operativt arbete. Sju av de 11 resurscentra som NCH ger medel till har påbörjat ett operativt arbete med att stötta yrkesverksamma och fem av dem har också påbörjat ett arbete med att stötta utsatta under bevakningsperioden eller i nära anslutning till den.¹⁶⁶

Samtidigt som fler resurscentra har blivit operativa så lyfter de att en stor utmaning med att etablera resurscentra är att hitta hållbar finansiering över tid. Det svåra ekonomiska läget i kommuner och regioner påverkar möjligheten att skapa en långsiktigt hållbar finansiering. Det har under bevakningsperioden funnits intresse från nya län att starta upp resurscentra, trots detta har inget län gått in i satsningen. Länen har i dialog med NCH angett den ansträngda ekonomiska situationen på kommunal och regional nivå som skäl till att de inte går in i satsningen.

Det finns därmed en utmaning i att gå från kunskap till praktisk handling, som påverkas av såväl ekonomiska som organisatoriska förutsättningar. Studier under bevakningsperioden har påvisat de organisatoriska brister som finns när det gäller beslut och rutiner på lokal nivå för att implementera kunskap och arbetssätt gällande hedersrelaterat våld och förtryck. Denna bild bekräftas även i dialog med NCH:s samverkansparter som har betonat behovet av systematisk kompetensförsörjning, där utbildningar följs upp och kunskapen implementeras i handlingsplaner och rutiner så att den inte blir personbunden. Det finns ett behov av att mer effektivt sprida

¹⁶⁵ Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2023). *Bära eller brista – Erfarenheter av socialtjänstens stöd vid hedersrelaterat våld och förtryck*, s.11

¹⁶⁶ Tre resurscentra blev operativa i oktober 2023, tre resurscentra under bevakningsperioden (november 2023 – till och med december 2024) och ett resurscentra i januari 2025.

kvalitetssäkrat material, eftersom många yrkesverksamma har svårt att avgöra vilket material som är kvalitetssäkrat, ofta på grund av tidsbrist. De många uppdrag som myndigheter tilldelats gällande att kartlägga och utveckla stödmaterial kring HRV, kan tolkas som sätt att på sikt stärka yrkesverksamma i deras hantering av hedersrelaterat våld och förtryck. Detta arbete är välbehövligt men behöver ske med hänsyn till behoven och kapaciteten hos de organisationer och yrkesverksamma som ska motta och implementera den nya kunskapen. En annan viktig faktor för ett kunskapsbaserat arbete är att det genomförs en grundlig analys av behov och insatser, innan nästa steg i form av åtgärder planeras.

Slutligen finns ett stort behov av att utveckla en bredare forskningsbas med olika disciplinära utgångspunkter som, i stället för att fokusera på begreppsliga skiljaktigheter, sätter ljuset på de olika sätt som hedersrelaterad utsatthet kan ta sig uttryck och hur yrkesverksamma bäst kan förebygga, upptäcka och agera mot detta. Det är viktigt att de många uppdrag som syftar till att ge en lägesbild av utsattheten utförs med hjälp av väl förankrade metoder för att skapa en legitimitet och en kunskapsbas att utgå ifrån på området. Om detta sker kommer studierna bli välkomna tillskott i att fylla vissa av kunskapsluckorna på området. Likaså behöver fokuset kring särskilt utsatta och sårbara grupper som till viss del skett under bevakningsperioden att fördjupas och breddas framöver. Sammantaget kan detta utgöra steg i att skapa ett kunskapsbaserat och starkt arbete för att säkerställa att ingen ska behöva leva med hedersrelaterad utsatthet.

Referenser

Baianstovu, R. I. & Enelo, J-M., (2023). *Ungas livsvillkor i Göteborg. Enkätundersökning för uppföljning av Göteborgs stads plan mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020-2023*. Örebro Universitet

Baianstovu, R. I. & Strid, S. (2024). Complexities facing social work: Honor-based violence as lived reality and stereotype. *Journal of Social work*. 1-19.

Betänkande 2023/24:SfU15 *Ändringar i medborgarskapslagen*

Brottsförebyggande rådet (2023). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – Nuläge och utvecklingsbehov*

Brottsförebyggande rådet (2024). *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – Nuläge och utvecklingsbehov 2024*

Cinthio, H. (2023). *Rörelser i gränslandet. Om komplexa hedersnormer och samhälleliga markeringar*. (Doktorsavhandling, Malmö universitet)

Dir. 2023:117 *Stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck*

Dir. 2023:158 *Skärpta krav på hederligt levnadssätt och ökade möjligheter till återkallelse av uppehållstillstånd; tilläggsdirektiv 2024:110*

Dir. 2023:121 *Översyn av socionomexamen för att motverka ungdomskriminalitet; tilläggsdirektiv 2024:32*

Dir. 2023:129 *Skärpta krav för att förvärva svenskt medborgarskap;*

Dir. 2023:154 *Varaktigt förbättrad trygghet och studiero i skolan*

Dir. 2023:160 *Stärkt barnrättsperspektiv i LVU och en översyn av grunderna för vård*

Dir. 2023:169 *En förbättrad samhällsorientering för nyanlända.*

Dir. 2024:8 *Förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck*

Ds 2024:20 *Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar*

Enelo, J-M., Baianstovu, R. I. & Strid, S. (2024). Sons of Honour, Honour of Sons. Expectations of Chastity and Restrictions of Marriage to Identify Boys with Culture of Honour in Sweden, *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 1-15

Förordning (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck

- Genf, L. & Laurent, J. (2014). *Omvärldsanalys i praktiken*. Stockholm: Liber
- GREVIO (2019). *Baseline evaluation report Sweden*
- GREVIO (2024). *Building trust by delivering support, protection and justice. Sweden – First thematic evaluation report*
- Grip, L. & Dynevall, M. (2024). Honour-based violence in Sweden – an offender perspective. *Nordic Journal of Criminology*. 25, 1–17
- Höög, E. (2024). *Processrapport*. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
- Inspektionen för vård och omsorg (2024). *Tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck – Slutredovisning av regeringsuppdrag A2021/01714*
- Interpellation 2023/24:842 av Nima Gholam Ali Pour (SD): Brister i det kommunala arbetet mot hedersförtryck
- Jernbro, C. & Landberg, Å. (2024). *Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*. Stiftelsen allmänna barnhuset och Jämställdhetsmyndigheten
- Jonsson, L., Svedin, C-G, Jenstav, M. och Länsstyrelsen Stockholm (2024). *Origos samtalsstöd för ungdomar som växer upp i en hederskontext*
- Jämställdhetsmyndigheten (2023). *När barn tvingas ta ansvar för sitt eget skydd – Slutredovisning av uppdrag att kartlägga och sprida kunskap om erfarenheter av hedersförtryck samt annat våld och förtryck kopplat till utlandsvistelse*. Rapport 2023:15
- Jämställdhetsmyndigheten (2024). *Dags att prioritera det våldsförebyggande arbetet. En fördjupad uppföljning av målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra*. Rapport 2024:9
- Linell, H. & Lundberg, L. (2023). *Hedersförtryck samt annat våld och förtryck under utlandsvistelse*, Stockholms universitet
- Länsstyrelsen Östergötland (2023). *Slutredovisning av myndighetsgemensamt uppdrag om information och vägledning i arbetet mot hedersrelaterad brottslighet*.
- Länsstyrelsen Östergötland (2024). *Myndighetsgemensam vägledning vid hedersrelaterad brottslighet*
- MUCF (2024). *Våld, förtryck och heder – tidiga insatser för en trygg fritid. Redovisning av uppdrag att ta fram och sprida kunskapsunderlag med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck och på våldsförebyggande arbete*

till fritidsledare och andra yrkesverksamma som arbetar med ungas fritid. Slutrapport A2022/01652, A2022/01607 (delvis) (A2021/01300)

MUCF (2024). "Det får inte existera". Om unga hbtq-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck samt omvändelseförsök. Redovisning av regeringsuppdrag Ku2022/01123

Myndigheten för delaktighet (2024). Motverka våld bland barn och unga med funktionsnedsättning – En kartläggning av stödmaterial. Delrapportering om metodstöd om våld mot barn och fördjupad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2023). Bära eller brista – Erfarenheter av socialtjänstens stöd vid hedersrelaterat våld och förtryck. Rapport 2023:8

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2024). Väl förtrogen? Befolkningens förtroende för socialtjänstens arbete med barn, unga och familjer. Rapport 2024:2

Olsson, H. (2024). Voices of Women Exposed to Honour- Based Violence: On Vulnerability, Needs and Support from Social Services. *British Journal of Social Work*. 54, 2623–2641

Ouis, P. & Högdin, S. (reds.) (2024). Hedersrelaterat våld och förtryck: Professionellas uppdrag och utmaningar. Stockholm: Liber

Palm, C. (2024) Navigating conflicting norms on body and sexuality. Exploring Swedish-Somali Women's and Swedish Welfare Workers' Perceptions of Female Genital Cutting. (Doktorsavhandling, Malmö universitet)

Prop. 2023/24:107 Ändringar i medborgarskapslagen

Prop. 2023/24:72 Ett utvidgat utreseförbud för barn

Prop. 2024/25:10 Tryggare hem för barn

Prop. 2024/25:65 Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen

Prop. 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter

Prop. 2024/25:1 Budgetpropositionen för 2025

Regeringen (2023). Uppdrag att ta fram en kunskaps- och forskningsöversikt om hedersrelaterat våld och förtryck med internationella perspektiv samt att genomföra kompetenshöjande insatser. A2023/01354

Regeringen (2024). Fri och trygg utan våld och förtryck: Åtgärdsprogram

för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026

Regeringen (2024). Uppdrag att ta fram och sprida kunskapsmaterial utifrån regelverket kring utreseförbud för barn. S2024/00721

Regeringen (2024). Uppdrag att undersöka användning av digitala enheter i skolan och fritidshemmet. U2024/01728

Regeringen (2024). Uppdrag om de digitala dimensionerna av mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. A2024/00815

Regeringen (2024). Uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten om Mäns våld mot kvinnor, annat våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck mot barn och vuxna som tillhör de nationella minoriteterna. Ku2024/00383

Regeringens skrivelse 2024/25:69 Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Regeringsbeslut I:14 Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor. S2023/03224 (delvis)

Regeringsbeslut II:1 Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Statens skolverk. U2023/02553

Regeringsbeslut II:10 Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Jämställdhetsmyndigheten. 2023/01754

Regeringsbeslut II:2 Uppdrag till Folkhälsomyndigheten och Statens skolverk att uppdatera stödmaterial för undervisning inom kunskapsområdet sexualitet, samtycket och relationer. A2024/01235

Regeringsbeslut II:3. Myndighetsgemensamt uppdrag att stärka och främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. A2024/01236

Regeringsbeslut II:4 Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Socialstyrelsen. S2020/05537

Regeringsbeslut III:2 Uppdrag att kartlägga och utveckla stödmaterial om våld mot barn och unga med funktionsnedsättning samt fördjupad kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck mot personer med funktionsnedsättning. S2023/02178.

Rexvid, D. (2024). Förskolans möte med hederskulturen. Länsstyrelsen Norrbotten och Gävleborg

Socialdemokraterna (2023). Ökad samhällsgemenskap genom att vi delar

ett gemensamt språk. Framväxten av parallellsamhälle

Sjöberg, S., Donohue, C., Nässén, N., & Löf, C. (2023). *Shanazi hjältars arbete för att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck*. Högskolan i Gävle

Persdotter, B. (2024). *NUSO Nationell Uppföljning av Socialtjänstens Omställning. PM#1 Inledande omställningar från delstudie 1 om avslutade barnvårdsutredningar 2024-10-02*. Sveriges Kommuner och Regioner & Karlstads universitet

Socialstyrelsen (2024). *Socialtjänstens placeringar av barn och unga med svensk och utländsk bakgrund – Registerstudie av placeringar 1991–2022*

SOU 2018:69 *Ökad skydd mot hedersrelaterad brottslighet*

SOU 2023:37 *Förstärkt skydd för den personliga integriteten. Behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök*

SOU 2024:12 *Mål och mening med integration*

SOU 2024:13 *En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer*

SOU 2024:21 *Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld*

SOU 2024:41 *Styrkraft för lyckad integration*

SOU 2025:01 *Skärpta krav för svenskt medborgarskap*

Stadsrevisionen Göteborgs Stad (2023). *Granskning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck*. 2023-09-19

Stadsrevisionen Malmö stad (2024). *Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck – Fördjupad granskning*. Diarienummer: SR-2023-81

Sveriges Kommuner och Regioner (2024). *Socialtjänstens stöd till våldsutsatta vuxna – Lärdomar från individbaserad systematisk uppföljning, SU-Kvinnofrid 2021–2023*

Vogel, A. (2024). "Honour. Youths' negotiation regarding a loaded concept". *Språk och stil* NF 34, s. 210–242.

Vogel, A. & Raattamaa Visén, P. (2024). *Om du hade levt det livet som din pappa vill, hade du ångrat dig då? Analyser av elevfrågor i ett temaarbete om hedersnormer*. Sigrell, Ohlsson, Strand, Sundby (reds). *Femtonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning. Språk och litteratur – en möjlig eller skön förening*. Lund: Lund universitet.

Domar

Göta hovrätts dom 2023-10-09 mål B4843-22

Högsta domstolens dom 2023-12-18 mål nr T 4187-22

Södertörns tingsrätt 2024-01-12 mål nr B8483-23

Örebro tingsrätts dom 2024-06-05 mål B 2686-23

Västmanlands tingsrätts dom 2024-10-01 mål B 4774-24

Göta hovrätts dom 2024-10-09 mål B 2587-24

Uppsala tingsrätts dom 2024-10-25 mål B 868-23

Vänersborgs tingsrätt 2024-11-15 mål B 2969-24

Vänersborgs tingsrätts dom 2024-12-05 mål B 5418-23.

Södertörns tingsrätts dom 2024-12-11 mål B 3921-24

Artiklar i media

[Hatbrott mot judar bör leda till utvisning](#) (Expressen 2023-11-10, hämtad 2025-02-07)

[Moderaternas vändning om vandel: "Sverige är inte ert hem"](#) (Svenska Dagbladet 2023-12-22, hämtad 2025-02-07)

[L, KD, M, SD: Tvång till religiös klädsel kan kriminaliseras](#) (Svenska Dagbladet 2024-02-16, hämtad 2025-02-07)

[Ministern efter Sydsvenskans avslöjande: Kartlägg tystnadskulturen kring hedersförtryck – Sydsvenskan](#) (Sydsvenskan 2024-03-06, hämtad 2025-02-07)

[Tidöpartierna: Hederskultur största hotet mot jämställdheten](#) (Arbetsvärlden 2024-03-07, hämtad 2025-02-07)

["I vårt land gäller svenska lagar, inte svenska värderingar"](#) (Dagens Nyheter 2024-06-05, hämtad 2025-02-07)

[Ebba Busch: Svenska värderingar är på väg att urholkas](#) (Aftonbladet 2024-06-28, hämtad 2025-02-07)

[Paulina Brandberg \(L\): Slöja på riktigt små barn borde vara skäl för orosanmälan](#) (Sveriges Radio 2024-09-07, hämtad 2025-02-07)

[Många barn fördes utomlands – trots spärrade pass - P4 Malmöhus | Sveriges Radio](#) (SR P4 2024-09-17, hämtad 2025-02-07)

[Barn förs utomlands trots förbud – nu reagerar minister - P4 Malmöhus | Sveriges Radio](#) (SR P4 2024-09-27, hämtad 2025-02-07)

["30 timmar förskola för alla för att bryta utanförskapet"](#) (Dagens Nyheter

2024-10-08, hämtad 2025-02-07)

[TCO rasar mot kartläggning av invandrare](#) (Aftonbladet 2024-10-11, hämtad 2025-02-07)

[Regeringen ska kartlägga invandrares värderingar](#) (Aftonbladet 2024-10-11, hämtad 2025-02-07)

[”Regeringen borde följa sin egen utredning om hedersrelaterat våld och förtryck”](#) (Sydsvenskan 2024-10-15, hämtad 2025-02-07)

[Det är inte invandrare som hotar hbtq-personer](#) (Expressen 2024-10-15, hämtad 2025-02-07)

[Exakt vad vill ni veta om invandrare? | Ledare | Expressen](#) (Expressen 2024-10-15, hämtad 2025-02-07)

[Paulina Brandberg \(L\): Vi måste ta kampen mot hedersförtrycket](#) (Svenska Dagbladet 2024-10-16, hämtad 2025-02-07)

[”Arbetet mot hedersförtryck är inte främlingsfientlighet”](#) (Sydsvenskan 2024-10-23, hämtad 2025-02-07)

[”Arbetet mot våldet, inklusive hedersrelaterat våld, bör hållas ihop”](#) (Sydsvenskan 2024-11-06, hämtad 2025-02-07)

[Genom handling hedrar vi Fadime Sahindal – Arbetet](#) (Tidningen Arbetet 2025-01-21, hämtad 2025-02-07)

[L: Socialtjänstens brister förvärrar för hedersutsatta barn](#) (Tv4 2025-01-24, hämtad 2025-02-07)

[Hur ska regeringen få bukt med hedersrelaterat våld? - Studio Ett | Sveriges Radio](#) (SR P1 2025-01-29, hämtad 2025-02-07)

Webbsidor

[Delmål mot hedersvåld kan splittra mer än hjälpa | SKR](#) (hämtad 2025-02-07)

[Enkät svar 2024 \(mfof.se\)](#) (hämtad 2025-02-07)

[Förskolan får eget gruppspår i basprogram våld mot barn och unga - Linköpings universitet](#) (hämtad 2025-02-07)

[Föräldraskapsstödskartan \(mfof.se\)](#) (hämtad 2025-02-07)

[Heva - nytt bedömningsstöd för utredningar av barn i en hederskontext - Socialstyrelsen](#) (hämtad 2025-02-07)

[Nya utlysningar 2025 om digitalisering, brottslighet och segregation - Vetenskapsrådet](#) (hämtad 2025-02-07)

[Jämställdhetsmyndigheten ska ta över det samlade nationella ansvaret för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck - Regeringen.se](#)
(hämtad 2025-02-07)

[Lagrådsremiss Kontaktförbud - ett utökat skydd för utsatta personer](#)
(hämtad 2025-02-07)

[Medel till Barnafrid för att motverka och förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan - Regeringen.se](#) (hämtad 2025-02-07)

[Nationell spridning av kunskap för att hjälpa barn utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck - Regeringen.se](#) (hämtad 2025-02-11)

NCHs remissvar återfinns på följande sida: [lansstyrelsen-i-ostergotlands-land.pdf](#) (hämtad 2025-02-07)

[Nexum-verktyget \(mfof.se\)](#) (hämtad 2025-02-11)

[Nytt delmål för att bekämpa hedersvåldet - Regeringen.se](#) (hämtad 2025-02-07)

Länsstyrelsen
Östergötland

www.lansstyrelsen.se/ostergotland